

TORP och GÅRDAR

**Trottagård
Källaregård
Fjusnäs**

tillhörande
LÅNGARYDS SOCKEN

”Visthusboden från Trottagård”
vid Smålandsstugan

Slottsskogen, Göteborg

Gårdarna vid Österån

Gårdarna ligger väster om Österån och utmed järnvägen med Trottagården längst i söder och därefter Källaregård och Fjusnäs. Till Trottagård hör också torvmossen.

Medeltidens riksgrens mot Danmark gick nära gårdarna och följde Danaholmsurkunden.

Danaholmen var en liten ö vid inloppet till Göteborg och var en knutpunkt för gränsen mellan Sverige, Norge och Danmark. I urkunden fastställde den svenske kungen Edmund Gamle och den danske kungen Sven Estridsen riksgränsen genom att beskriva sträckningen mellan olika sjöar, vattendrag och byar. Gränsdragningen utfördes år 1050 av sex män från vardera Sverige och Danmark och gick utmed Västgötagränsen till sjön Fegens sydliga spets. Därifrån förbi Gryteryd, Södra Hestra och Långaryd. Gränsen utmärktes med sex gränsstenar utmed hela sträckan från Göteborg till Östersjön. En av dessa stenar kallades Kinne sten, eller Döresten och ligger vid Kindhult.

En annan sten är Tärnестenen som omnämns i en gränslista från 1500-talet. Den kallas också Ankesten och ligger på en ö i sjön Fegen, i dag knutpunkt för Halland, Västergötland och Småland. Ön ligger utanför Norra Finnanäs.

Gränsbygd betydde alltid oroligheter och risk för skövling och denna gränsbygd var inget undantag. Vi vet inte så mycket om medeltidens härjningar men troligen ökade de i omfattning efter Danaholmsmötet.

Det vi vet är att den norske kungen Sigurd Jorsalafare (Jerusalemsfararen) hade avgivit ett löfte vid Kristi grav att omvända "de halsstarriga smålänningarna" till kristendomen. Detta genomförde han föga kristligt genom härjningar, mord och brand och gjorde sig ett rikt byte att bortföra till Norge.

Efter detta fick invånarna i bygden leva i frid hela 30 år innan det var dags för nästa plundring, denna gång av den danske kungen Sven Grate.

Vi vet att gårdarna här brändes minst fyra gånger av danskarna 1563, 1569, 1611 och 1644. Det bör emellertid ha varit många fler gånger eftersom vi vet att stridigheter förekommit i Långarydsområdet även 1123, 1153, 1250, 1271, 1304, 1319, 1370, 1438, 1468, 1472, 1519, 1520, 1543, 1593, 1613, 1633, 1676. Mindre skärmytslingar oräknade

Det nordiska 7-årskriget 1563 -1570 innebar enligt beskrivningar den "gräsligaste nöd för större delen av Västbo". Utom kyrkor och prästgårdar påstås mer än 430 bondgårdar ha blivit plundrade och brända.

Sidans uppgifter sammanställda av Bertil Johansson, Nässjö.

TROTTAGÅRD

Från början bestod Trottagård av en torvmosse och en gård. Från gården, som idag heter Trottagård 1:16, har minst två avstyckningar gjorts, dels "Dichs" som idag ingår i Källaregård, och dels "Wessel", som fortfarande kallas Trottagård.

I dagens Trottagård 1:16 har å andra sidan tillkommit Källaregård 1:1, som brukar kallas "Augusts". Dagens areal är 106 har.

Gårdens areal var på 1800-talet cirka 120 har, eventuella utägor ej inräknade.

Gamla tiders riksgräns mot Danmark följde dagens gräns mellan Halland och Småland. Detta innebar mycket oroligheter och risk för skövling. Vi vet att Trottagård, liksom angränsande gårdar, brändes ned minst 4 gånger av danskarna, 1563, 1569, 1611 och 1644.

I ett tingsutslag från Ölmestad den 28 jan. 1622 framgår att Trottagård blivit skövlat och bränt:

"Kom för rätta Måns i Trottagård, blev anklagad, att han huggit 8 st. Eker det han ock strax bekände, däremot visste han att hans gårdsplan av fienden slät avbränds, därför blev sen honom 6 st till Byggning avdelt och för de tu straffades han. Penningar 6 mark."

En av de ekbyggnader som då uppfördes (visthusbod) står numera i Slottsskogen i Göteborg, intill Smålandsstugan, dit den transporterades strax efter sekelskiftet 1800/1900.

En visthusbod var en byggnad där man förvarade matvaror av olika slag.

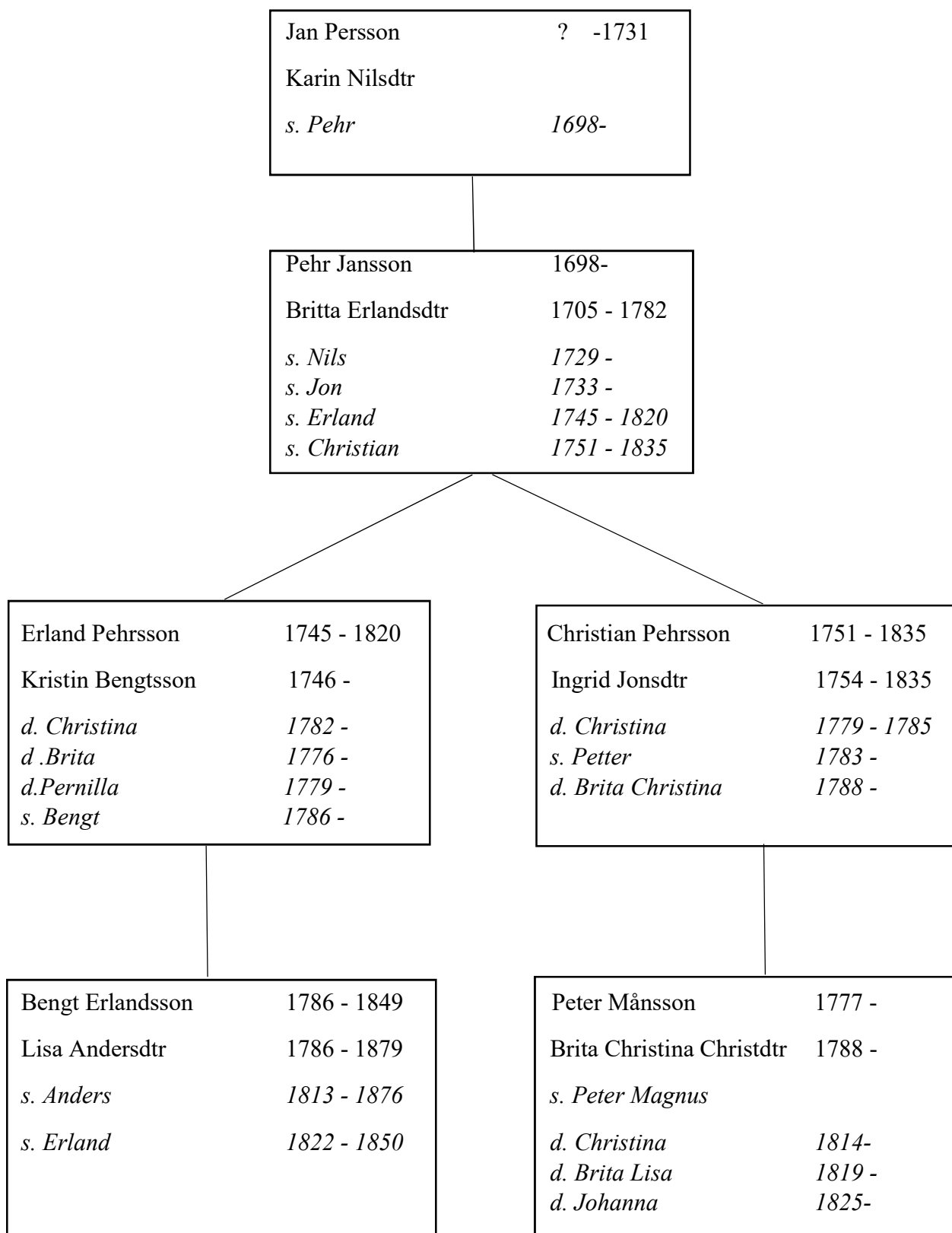
Trottagård 1:16 har ägts av samma familj fram till 1939. Därför kan vi utgå från att ovannämnde Måns också tillhört familjen.

När Erland Andersson dog 1939 såldes gården till Petter Salomonsson från Kalvia i Södra Hestra. Efter att sonen Sigvard och därefter sonsonen Göran varit ägare, ägs gården sedan 2014 av Kristian Karl Wilhelm Salomonsson.

Det hus som vi i denna redovisning kallar "Nordéns" tillhörde gården och har troligen använts av familjen som en andra bostad.

Det nuvarande bostadshuset byggdes omkring 1860, vid samma tid som båda boningshusen i Källaregård efter laga skiftet byggdes och gårdarna där flyttades till nuvarande platser. Huset ägs idag av familjerna Johansen och Lange från Danmark och har fått beteckningen Trottagård 1:15.

Den gamla familjens släkttavla från början av 1700-talet ser ut så här:

Anders Bengtsson	1813 - 1876
Johanna	1826 - 1909
s. <i>Erland</i>	1857 - 1939

Erland Andersson	1857 - 1939
Ida Mathilda Johannesdtr	1854 - 1925
d. <i>Konstantia</i>	1879 - 1960
d. <i>Hilma Elisabet</i>	1881 -
d. <i>Josefina</i>	1883 - 1950
s. <i>Gustaf Adolf</i>	1887 - 1927
s. <i>Ernst</i>	1889 -
s. <i>Karl Viktor</i>	1891 -
d. <i>Ester</i>	1891 - 1985
s. <i>Anders Birger</i>	1893 - 1945
fost.son <i>Carl Albert Storm</i>	1896 -

Hilma gifte sig med Johan Eriksson från Sjöaslätt. Deras dotter *Elsa* gifte sig med *Torsten* i Källaregård.

Karl Viktor och *Carl Albert Storm* utvandrade till USA.

Gustaf Adolf blev virkeshandlare i Landeryd och är begravd i Landeryd.

Anders Birger och *Josefina* var båda ogifta och bodde tillsammans i granngården "Dichs".

Konstantia gifte sig med Johan Alfred Lindahl år 1898 och lät bygga såväl bostadshus som ladugård och uthus på den från Trottagård avstyckade gården som vi kallar Dichs men som idag heter Källaregård. Deras son *Karl Lindahl*, 1899 - 1980, blev kyrkoherde i bl a. Herråkra och Nässjö.

Ester, tvilling med *Karl Viktor*, blev lärarinna i Långaryd och är begravd i Landeryd.

Trottagård 1:15

Adress: Trottagård Älgbacken

Huset har varit uthyrt på 1940-talet och även använts som vävskola och bostad för unga sommararbetare på torvmossen.

Fastigheten ingick tidigare i Trottagård 1:16 och övertogs 1962 av Peter Johansen från Danmark.

År 1993 blev även brodern Sören och Henrik Hegelund Lange delägare.

Familjen Jytte och Peter Johansen med sina tre barn med respektive och sju barnbarn.

Byggnaden är 2007 av kommunen och länsstyrelsen klassad som kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och vårdas mycket väl av ägarna. Se bilaga.

KULTURMILJÖ
HALLAND

Inventering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Beställare:
Hylte kommun och
Länsstyrelsen i Halland

Löpnr:

364

Socken

Långebygd i Hylte kommun

Stadsdel:

Fastighet:

Trottegården 1:15

Adress:

X-koord:

6329131

Y-koord:

1342084

BESKRIVNING:

Objektets art:

Bebyggelse

Gårdstyp:

Funktion:

Bostad

Antal våningar:

2

Stick:

Gott stick

Takmaterial:

Annat

Takkonstruktion:

Sadeltak

Byggmateriel:

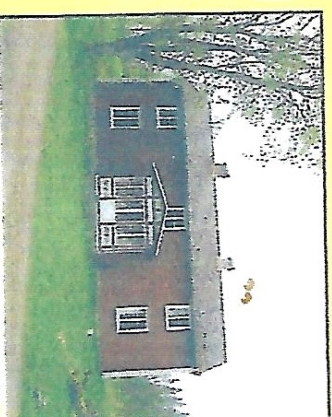
Trä

Fasad:

Locklistpanel

Uppskattad ålder:

1850-1920

T:\Samhällsbyggnadskontoret/KMH\Län

Kommentar

Stor mb m dubbelkammarslugans
planlösning på avstyckad tomt.

VÄRDERING:

Klass B

Dokumentvärde:

Byggnadshistoriskt

Socialhistoriskt

Upplevelsevärde:

Miljöskapande

Arkitektoniskt

Förstårtande/Övergripand

Aulenticitet, äktitet

EVENTUELLT SKYDD:

☐ Byggnadsminne

☐ KMNV-program

☐ Riksintresse

☐ Q-märkt

T:\Samhällsbyggnadskontoret/KMH\Län

T:\Samhällsbyggnadskontoret/KMH\Län

Datum:

2007-05-10

Signatur:

BA

Källaregård 3:1

Adress: Källaregård Dicks

Gården avstyckades från Trottagård 1:16 och boningshus, uthus och ladugård byggdes under senare delen av 1890-talet av Alfred Lindahl och Erlands dotter Konstantia.

Bild från 1960-talet

Johan Alfred Lindahl	1874 – 1945
Konstantia Erlandsdtr	1879 – 1960
<i>s. Karl</i>	<i>1899 – 1980</i>

Karl Lindahl blev kyrkoherde i bl.a. Herråkra och Nässjö.

Gården såldes 1933 till Axel Svensson, född i Malmö

Axel Svensson	1898 – 1937
Annie Jakobsson	1902 – 1985
<i>s. Rune</i>	<i>1935 –</i>
<i>s. Alvar</i>	<i>1936 – 1937</i>

Annie Svensson sålde 1938 gården till Gustav Lindblom, som införlivade den i Källaregård.

1942 såldes 5/48 mantal till Torvströfabriken.

Under 1940-talet hyrde syskonen Anders Birger och Josefina boningshusen av Gustav Lindblom.

1962 såldes boningshuset till journalisten Preben Dich från Danmark.

Preben och Wivi med döttrarna Anette och Louise omkring 1970.

2014 övertog dottern Louise huset, som 2007 av Kulturmiljö Halland klassades som en kulturhistoriskt värdefull byggnad. Familjen lägger ned mycket arbete på att bevara byggnaden.

Louise och Per med döttrarna Clara och Ulrikke.

KULTURMILJÖ
HALLAND

Inventering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Beställare:
Hylte kommun och
Länstyrelsen i Halland

Löpnr:

362

Socken

Långaryd i Hylte kommun

Stadsdel:

Fastighet:

Källaregården 3:1

Adress:

X-koord:

6329065

Y-koord:

1342270

BESKRIVNING:

Objektets art:

Bebyggelse

Gårdstyp:

Öppen

Funktion:

Bostad

Antal våningar:

1,5

Skick:

Gott skick

Takmaterial:

Tegel

Takkonstruktion:

Sadeltak

Byggmateriel:

Trä

Fasad:

Locklistpanel

Uppskattad ålder:

1850-1920

T:\Samhällsbyggnadskontoret/KMHL\ån

Kommentar

Avstyckad välbevarad mb typ
dubbelkammarsluga. Ekbyggn på
annan fastighet.

VÄRDERING:

Klass B

Dokumentvärde:

Byggnadshistoriskt

Upplivelsesvärde:

Miljöskapande

Patina

Förstärkande/Övergripande

Autenticiet, äktihet

EVENTUELLT SKYDD:

☐ Byggnadsminne

☐ KMV-program

☐ Riksinntresse

☐ Q-märkt

T:\Samhällsbyggnadskontoret/KMHL\ån

T:\Samhällsbyggnadskontoret/KMHL\ån

Datum: 2007-05-10

Signatur: BA

Nordéns

Huset tillhörde Trottagården 1:16 och har säkerligen genom åren använts av ägarfamiljen. kanske från runt 1750 då två familjer (Erland och brodern Christian) är skrivna på gården. Därefter kan Christians dotter, gift med Peter Månsson, ha bott där.

1911 – 1912

	Per Kristian Skogén	1876 –
	Wilhelmina Falk	1883 –
<i>h. barn</i>	<i>Karin Wilhelmina Falk</i>	<i>1904 –</i>
	Karl Wilhelm Falk	1905 – 1926
<i>h.d.uä</i>	<i>Rut Ingeborg</i>	<i>1907 –</i>
	<i>Svea Gunborg</i>	<i>1909 –</i>
<i>d.</i>	<i>Sylvia Maria</i>	<i>1911 –</i>

Familjen Manfred Nordén bodde tidigare på Trottagård 1:11

1913 – 1924

	Manfred Nordén	1870 – 1947
	Emma	1870 – 1949
<i>s. Hartvig</i>		<i>1893 – 1924</i>
<i>d. Ellen Maria</i>		<i>1895 – 1923</i>
<i>s. Einar</i>		<i>1898 – 1984</i>
<i>s. Fritz Bernhard</i>		<i>1900 – 1922</i>
<i>s. Karl Reinhold</i>		<i>1903 – 1923</i>
<i>d. Berta Linnea Ragnhild</i>		<i>1905 – 1922</i>
<i>d. Karin Edit Wiola</i>		<i>1907 –</i>
<i>d. Lilly Elin Gunhild</i>		<i>1909 –</i>
<i>s. Helmer Ragnvald</i>		<i>1911 –</i>
<i>s. Tryggve</i>		<i>1913 –</i>
<i>sd. Ulla (Hartvigs dotter)</i>		<i>1924 –</i>

Manfred arbetade som banvakt på järnvägen och på dressinen kunde han ta hem mjöl och annat till hustrun Emma. Hon bakade bröd och sålde till torvarbetarna.

I början på 1920-tal kom sonen Fritz Bernhard hem från det militära smittad med tuberkulos och dog 22 år ung. Åren efter dog ytterligare fyra av syskonen, då beslöt man att flytta ner till Landeryd.

Huset såldes och sanerades och flyttades till en plats någonstans mot Broaryd. Jordkällaren är det enda som finns kvar på gamla tomten.

Einar blev en välkänd profil som taxichaufför i Landeryd.

Fritz Bernhard Nordéns gravsten på Långaryds kyrkogård.

Familjen Nordén:

Övre raden fr.v. Helmer, Lilly Björk, Tryggve, Einar.

Karin Lind, Ulla Johansson

Sittande Emma och Manfred Nordén

Trottagård 1:11

Adress: Trottagård Skogslund

Fastigheten bildades 1907 genom avstyckning från Trottagård 1:9 som idag är Källaregård 3:1.

Ägare:

1907-	Johannes Håkansson byggde huset.
1909-	Manfred Nordén köpte fastigheten av Håkanssons konkursbo.

Familjen Manfred och Emma Nordén med barn

1919- Ester Johansson som blev känd som karamellkokerskan. Hon dog 1940 och hus och verksamhet togs över av syskonen.

Emilia Johansson 1864 – 1931

Gift med Johan August Johansson, Halmstad

d. Judit Ester Elisabet 1888 – 1940

s. Bror Esaias 1902 –

d. Elin Gertrud 1904 –

1940- Bror och Elin Johansson. Många minns dem när de cyklade och levererade sina karameller som i affärerna fick heta Trottagårds-karameller. Elin gifte sig i slutet av 1950-talet i Västerås.

1946-	Torvströ AB Trottagård (1962 togs bolaget över av nya ägare från Landeryd)
1983-	Agda Irene Söderman
1985-	Margareta Söderman-Hansen
1987-	Kurt Henrik Söderman-Hansen Finn Jörgen Söderman-Hansen
2005-	Ingeborg Tang Sörensen

Trottagård 1:18

Adress: Trottagård Wessel

År 1905 köpte Bernhards far Johannes Bengtsson, Källaregård, den mark som ligger mellan järnvägen och Österån av Erland Andersson, Trottagård. (11/240 mantal)

Bernhard fick övertaga marken av sin far och byggde husen så att han kunde flytta in 1917.

Bernhard Johansson	1883 – 1960
Ida Börjesdtr	1887 – 1942
<i>d. Anna-Lisa</i>	1922 –
<i>s. Ingvar</i>	1927 – 2007
<i>d. Karin</i>	1927 –

Ida och Bernhard Johansson

sonen Ingvar och Asta Johansson

Fastigheten har inte haft något permanent boende sedan 1960-talet.

1970 såldes gården till Gustaf Verner Karlsson.

Efter bara en knapp månad såldes gården till Paul Lind.

1995 såldes gården till Marianne och Peter Arends.

1996 såldes gården till Lis Frellesvig och Iben Keil.

1999 såldes gården till Bent Wessel.

2016 tog dottern Camilla över gården.

Huset har av Kulturmiljö Halland klassats som en kulturhistoriskt värdefull byggnad. Mycket arbete läggs ned på att bevara byggnaden.

KULTURMILJÖ
HALLAND

Inventering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Beställare:
Hylte kommun och
Länsstyrelsen i Halland

Löpnr:

363

Socken

Långaryd i Hylte kommun

Stadsdel:

Fastighet:

Trottagården 1:18

Adress:

X-koordinat:

6328899

Y-koordinat:

1342485

BESKRIVNING:

Objektets art:

Bebyggelse

Gårdstyp:

Funktion:

Antal våningar:

Skick:

Takmaterial:

Takkonstruktion:

Byggnadsmaterial:

Fasad:

Uppskattad ålder:

T:\Samhällsbyggnadskontoret/KMH\Län

Kommentar

Bostadshus på dubbel rumsbredd
samt uthus fr början 1900-t.

VÄRDERING:

Klass B

Dokumentvärde:

Byggnadshistoriskt

Arkitekturhistoriskt

Upplivelsevärde:

Miljöskapande

Arkitekturhistoriskt

Förstått kände/Övergripande

Autentiskt, äkthet

EVENTUELLT SKYDD:

☐ Byggnadsminne

☐ KMV-program

☐ Riksintresse

☐ Q-märkt

T:\Samhällsbyggnadskontoret/KMH\Län

T:\Samhällsbyggnadskontoret/KMH\Län

Datum:

2007-05-10

Signatur:

BA

Trottagård 1:20

Förvaltarbostaden

Trottagårds torvmosse

Ägare och lite historia.

Under 1890-talet började Riddaren och Herr Löjtnanten P. Möller från Stockholm att köpa upp delar av mossen från de lantbrukare som hade en del som utägor för att på så sätt kunna tillgodose sitt behov av torv till den egna jordbruksverksamheten. Det var markägare från Kråkeryd, Trottagård, Helghult,,Fjunsås m. fl. inom Långaryds socken och från Flinteryd, Dung, Sjöaslätt m. fl inom Södra Hestra socken samt Kindhult från Kinnareds socken. För varje hektar betalades till ägarna 20 kronor. Den totala ytan blev ca 250 hektar som senare skulle ökas till nuvarande ca 400 hektar.

År 1899 tog **Halmstad Torvströ AB** över den inköpta marken och byggde samma år den första fabriksbyggnaden i vilken man satte in en maskin på 15 hästkrafter, 4 pressar, 2 rivare och en cirkelsåg. Vidare byggdes 2 torklador, den ena 124 och den andra 62 meter lång. Båda ladorna förstördes av julstormen 1902.

År 1905 tog **AB Hallands Torfströfabrik** över verksamheten med ett aktiekapital på 60.000 kronor.

Bolagets första stora kund var ett engelskt bolag, Chinner & Co, som använde torvströn för tillverkning av grövre papperssorter. Priset låg på 2 öre per kg.

År 1915 togs bolaget över av **Hallands Lantmäns Torvströförening** sedan de tidigare ägarna gått i konkurs. En av styrelseledamöterna var riksdagsmannen Nils Johansson från Brånalt, far till Gotthard (Nilsson) Brånalt, som blev ansvarig för verksamheten från 1920.

År 1930 togs bolaget över av **Trottagårds Torvströ AB** med Erik Liljenberg, Halmstad som ensam ägare till bolagets 300 aktier med ett nominellt värde av 100 kronor per styck. Företagets säte ändrades till Kinnared i Halland.

År 1962 köptes bolagets 300 aktier av Karl-Erik Josefsson, förvaltaren Svante Lindroth, Ingemar Erlandsson, David Erlandsson, Sten-Rune Nilsson och Rolf Nilsson, alla från Landeryd.

Bland de som var ansvariga för den dagliga driften av verksamheten kan nämnas:

Från 1904-	Sven Johan Tullgren	född 1856
Från 1915-	Karl Johan Karlefors	född 1887
Från 1920-	Gotthard Brånalt	född 1887
Från 1952-	Svante Lindroth	född 1905

Rut och Svante Lindroth, från vänster barnen Roger, Katarina, Bodil, Gunilla och, Torbjörn.

För att kunna bevara för eftervärlden kunskapen om hur torvbrytningens 6 olika delmoment gick till, har Torbjörn Lindroth, som är son till den siste inspektorn, lämnat en detaljerad beskrivning med rubriken "Från mosse till torvströ".

Från mosse till torvströ

Nedtecknat av Torbjörn Lindroth

Jag skall beskriva hur en mosse med den finaste kvaliteten av torv på första halvan av 1900-talet bearbetades till förnämlig torvströ. Detta användes till största delen till att "strö" i ladugårdarna under korna för att absorbera urinen och tillsammans med gödseln utgöra en förnämligt bra jordförbättring på åkrarna.

Arbetet, från råvara till slutprodukt, bestod av 6 olika moment som fördelades under 1 år. Då jag har utfört samtliga moment vill jag påstå att jag väl kan beskriva hur de olika momenten utfördes.

- Arbetscykeln började någon gång i augusti då man "skar torv". Ordet skära kommer förmodligen av att man använde "stickspade" som hade extremt vassa kanter som man fått genom att slipa spadbladets kanter mot en slipsten. Spadbladet var väldigt platt och hade en längd på ca 40 cm. Spadbladet mynnade längs fram i en sylvass spets.

Ett verktyg behövdes, det var en vanlig "dynggrepp". För att kunna utföra arbetet på rätt sätt behövde man en ståltråd på ca tio meter som i båda ändarna var fastsatt i en vässad träribba på exakt 50 cm. Där man skar sin torv kallades KANT. Varje kant var 70 meter lång och mängden man tog upp varje år var 35 m³ per kant alltså skar man 50cm brett. (Där av ribbens längd som var fäst i ståltråden.)

Varje "torva" man skar upp var LBH 40x25x20 cm. Man fick alltså ta upp 5 torvor på djupet för att nå en meter ner.

Arbetsmoment:

För att få exakt bredd spände man upp sin ståltråd utmed kanten på måttet man hade på träribban. Man stack sedan spaden till sitt fulla djup utmed tråden.

Eftersom det översta lagret på en mosse aldrig utsatts för ett högre tryck genom årtusenden bestod detta av torv som var tämligen smulig och detta togs bort med grepen. Det kallades på dialekt för att "smöla å". För att få en slät och fin yta efter arbetet med grepen, putsades så det översta skiktet med den vassa spaden.

Nu var det åter dags att sticka med spaden vertikalt för att frilägga torven från kanten där ståltråden tidigare varit. Ett stick med spadens fulla blad frigjorde för att ta upp två torvor på djupet. Man delade även det man frilagt på mitten med samma spaddjup för att få 25 cm breda torvor. Man stack även av torvens längd till ca 40 cm.

Allt arbete hade hittills utförts när man stod uppe på kanten.

Det var nu dags att ta ett steg ner i ”graven”. Jo det kallades så när man stod nere i diket som bildades när man skar upp torven. Nu krävdes styrka och precision. Man skulle alltså trycka in spaden med sådan kraft på exakt 20 cm, vilket i översta torvan var midjehöjd, så var det bara att lyfta upp en klar torva. Orkade man inte få in hela spaden i första försöket, fick man hjälpa till att trycka med höften. Torvorna staplades med hjälp av att man vände upp och ner på bladet. Man gjorde två lavor utmed kanten. När man tagit upp 4 torvor var det åter dags att sticka utmed kanten, spräcka på mitten och hugga av i framkanten. Så tog man upp 4 torvor till. För den som var stark och hade bra kondition skar man hela den förberedda sträckan i ett set. Annars kunde man när som helst byta arbetsställning genom att börja ”sätta ut” torvorna. Nu byts verktyg till grep.

Man stack in grepen på torvans långsida, lyfte och vred sig i 90° och satte ut torvan så långt att det fick plats 10 stycken i rad utan att använda sig av det utrymmet där man lade upp torvorna när man skar. Det skall vara mellanrum mellan alla så att de kan torka på sidorna när det blir dags. Det utrymmet som uppstår närmast kanten skall finnas för ”grävtaget”. Från början grävde man upp de sista 20 centimetrarna och skar på så sätt rakt igenom fibrerna som ligger horisontellt i mossen. Torvorna blev väldigt sköra och delade sig alltid i mindre bitar i senare hantering. En framsynt person som arbetade på mossen kom på att man mycket väl kunde ta upp den sista torvan på samma sätt som de övriga. Dessa lades på den plats som man hade använt innan man började sätta ut. Efter torven var uppskuren, någon gång i november, var det bara att vänta på regn, snö och framförallt frost, som skulle göra torvorna porösa så att de torkade lättare till våren.

(Torv som man skär på försommaren och som inte får vara med om en vinter gick aldrig att få torr då man på den tiden aldrig utsatte torven för mekanisk påverkan. Många har provat detta men alla har gått bet.)

- Vändning av torv.

När torvorna började lysa vita på ytan (i mitten på maj) började en intensiv period. Då hade man nytta av minst 100 personer, som vintertid bestod av endast 8 heltidsanställda. Eftersom man på en kvart kunde lära sig hela momentet kom det ganska många studenter för att dryga ut sin inkomst.

Arbetet gick till så att man lyfte den torvan som stod längst ut av de man ”satt ut”, vände den 180° och satte gaveln mot nästa torva som man bara fällde upp så att den första torvans långsida vilade på andra torvan. Sidorna som hittills varit mot solen var nu vända inåt. Detta arbete krävde en vältränad rygg, för hela dagen gick man med händerna nere vid fötterna.

- Kupning

Om vädret var bra kunde man börja kupa torven c:a tre veckor efter man vänt den. Kupningen gjordes så tidigt som möjligt för att få upp torven från marken. Dock inte så tidigt så att man riskerade att bryta av torvorna. Kuporna ställdes om möjligt upp i två rader längs kanten för att underlätta bärgningen, som man gjorde med kärra.

Man började med att lägga fem av de torraste torvorna i en ring med den torraste sidan nedåt. Kupan fick gärna stå på ljunget vilket underlättade torkningen. Nästa ring med torv lades på skarvarna och på så sätt såg en kupa ut som en murad vägg. Andra raden var också fem torvor. Därefter minskade man till fyra i två lager, sedan tre och till slut med två och med en torva på toppen och då skulle en kupa vara en manslängd i höjd. Detta arbetsmoment kallades i folkmun för att "Roggla".

- Bärgring

Bärgringen utfördes med en jättestor skottkärra som rymde c:a tjugo gånger mer än en normal skottkärra. Den var tillverkad av trävirke och försedd med trähjul. På några kärror sattes det på gamla uttjänade motorcykelhjul, vilka gick betydligt lättare att köra med, men samtidigt riskerade man att få punktering, detta tog inte alla till sig.

Torven kördes in i lador som stod på mossen. Som regel hörde det fyra kanter till varje lada och därmed 140 m³. För att lura sig själv tog man oftast en rad med kupor på utvägen, för då blev avståndet till ladan bara närmare och närmare på slutet av kanten. Det var också därför man försökte att sätta två rader på kanten när man kupade.

Väggarna i en lada skulle muras upp med torvor för att hindra regn att slå in från sidan. När man skulle bärga fick man förse sig med en kärra och en landgång vilken var sammanspikad av två plankor. Man skulle nästan alltid passera ett dike och ett järnvägsspår, vilka gick på tvärs mellan kanterna och ladorna.

När kanterna var tomma på torv kunde man med fördel börja skära upp ny torv för nästa säsong. Två moment återstår nu för att kunna tillverka pressade balar av torvströ.

- Hemforsling från fabriken

Det fanns smalspårig räls till samtliga lador på mossen. Man var utrustad med 24 spårbundna vagnar, vilka man körde 8 i taget efter ett lok som var specialbyggt. Motor från en Ford som hade fyra cylindrar och var försedd med sidventiler.

När detta lok byggdes fanns nog inga toppventilsmotorer men konceptet med sidventiler var mycket lyckat. Man fick en motor som var mycket tålig och hade bra dragstyrka på låga varv, vilket krävs för att sätta igång något som väger fem – sex gånger mer än loket. För att kunna köra lika fort åt båda hållen med loket, var detta försett med två växellådor efter varandra. Den bakre växellådan var vänd så att den första lådans utgående axel gick in i den bakres tänkta utgående axel. Det var alltså den sistnämndas ingående axel som drev hjulen. Morgonen började alltid att man drog ut 16 tomma vagnar. Lastade de första åtta och drog hem dem medan de andra 8 lastades ute på mossen. När loket kom hem väntade 8 tomma vagnar att få åka ut och under tiden tömdes de nyss hemkomna vagnarna. Dessa spelades upp med wirespel till toppen av den stora ladan i fabriken och tömdes där. Sen var det bara att invänta nästa tågset. Ladan var mycket stor och rymde nästan halva årsproduktionen av råvara.

- Förädling av torv

Detta arbete tog fart efter att man skurit färdigt på mossen och när jordbrukarna hade stallat in sina kor för vintern och behövde strötorg.

Under torven i den stora ladan gick ett transportband som var täckt med brädlämmar. Dessa togs successivt av när man matade fabriken med torv. Den perfekta mataren var Gunnar Magnusson från Fjusnäs, som dessutom var den ojämförligt bästa lokföraren.

Torven revs i rivaren som bestod av en trumma på 1 meter i diameter och 1 meter lång, försedd med väldigt många vassa tänder. En skopelevator lyfte sedan upp den rivna torven till fabriken högst punkt, där den tömdes ner i en kanal, som delade sig till två kanaler något längre ner, en till vardera pressen. Pressarna sköttes av två personer per press. En pressare och en bakpressare. Det var bakpressaren som hade lägst status, som fick springa runt pressen och serva pressaren med ramar och ståltråd. Han fick dessutom knyta två av de tre trådarna medan pressaren bara knöt en.

Det var pressaren som bestämde mängden torv i pressen för varje bal. När pressen gick ner lades det i en ram bestående av tre längsgående ribbor som var sammanfogade med 2,5 tums spik i två tvärgående ribbor. När pressen gått i botten fylldes torvströ på till rätt nivå och en ram lades ovanpå. Ett anhåll som täckte hela pressen drogs över hålet där torven kommit ner och pressningen kunde börja. Balarna pressades till en tredjedel av den volym som den lösa torven hade. När pressen stannat kunde man öppna sidodörrarna på den samma och trä igenom tre ståltrådar som bestod av glödgad kvalitet från Hörle, vilka var både starka och lätthanterliga vid knytningen. Pressen kunde köras ner igen och balen vältes ut för att med säckkärorna köras bort för uppställning av en tredje person. Trots att det var ett lagackord på arbetet, var det en ständig kamp mellan pressarna om vilket gäng som gjorde flest balar. Det lag som för dagen förlorade tog omedelbart tag i den utrustningen som fördelade torvströ till de båda pressarna för att styra över mer till sin press. Detta var tvunget att göras i lönnedom så att ingen märkte detta förrän nästa arbetsdag var slut.

Hela fabriken drevs från början av en ångmaskin som eldades med bräntorv (dåtidens sämre kvalitet på torv). Någon gång på 40-talet installerades en elmotor på 33 hk vilken mer än väl orkade driva fabriken alla funktioner. Elmotorn drev en huvudaxel som hade ett tiotal plana remskivor och ett antal frihjul dit remmarna flyttades fram och tillbaka för att starta och stoppa respektive funktioner. Alla lagringar av hjul och axlar bestod av glidlager, varför samtliga smörjställen skulle ses till två gånger per arbetsdag,

Alla smörjställen hade en smörjkopp som fylldes på med konsistensfett. Smörjkopparna hade gängor på insidan och med hjälp av dessa kunde man portionera ut fett med olika mängd beroende på belastningen. När koppen gått i botten på lagerhuset var det dags att fylla på med nytt fett.

I fabriken fanns även en större cirkelsåg där företaget kunde såga sitt behov av virke från egen skog till reparationer och ombygge. Denna drevs också av elmotorn i fabriken, dock inte samtidigt som torvbalar pressades. Ett mindre cirkelsåg fanns också för att tillverka ribb till ramarna som mestadels sågades ut ur ytved som köptes i metervera från mindre sågverk. Att spika ramar var också ett viktigt arbete. Det var ofta här man fick börja sin bana. Ett oslaget rekord från femtiotalet i att spika har Jan-Olof i Sjögärde som tillverkade inte mindre än 1.050 ramar under en dag.

Man skall då lägga ut 5.250 ribbor och slå i 6.300 2,5 tums spikar. Detta hade också ett värde. Man fick vid denna tiden 3,1 öre per ram och Jan-Olof tjänade inte mindre än 32,55 kronor på denna dagen, vilket var en ansevärd summa på 50-talet.

Personer jag minns som mer eller mindre anställda.

Bernhard Wisell	Böjeryd
Sigfrid Wisell	”
Leander Wisell	”
Rickard Johansson	Skogsdal
Hans Hansson	Spjuthult
Agne Hansson	”
Artur Jansson	Timmershult
Gunnar Magnusson	Fjusnäs
Erik Magnusson	”
Albert Svensson	Kråkeryd
Ture Jakobsson	Trottagård (Gotland)

Personer som var ”fast” säsongsanställda.

Ture Gustavsson	Spjuthult
Gösta Karlsson	”
Karl Lindahl	Dung
Jan-Olof Andersson	Sjögärde

Personer som erhållit stor uppmärksamhet efter att ha arbetat på Trottagårds mosse.

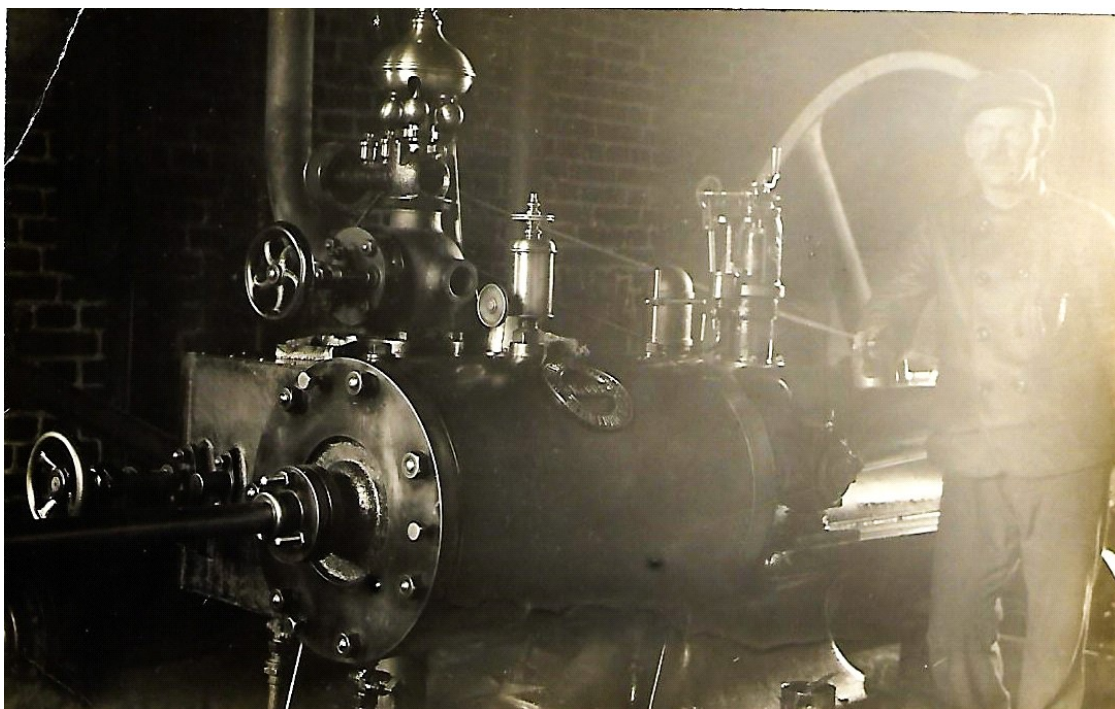
Karl E M Karlsson	Skogsdal (Kyrkoherde i Bollnäs)
Karl-Ivar Andersson	Böjeryd (OS-deltagare, linjelopp cykel)

Arbetslag 1920-talet, mannen i mitten med armarna i kors är Einar Nordén.

Arbetslag någon gång på 1920-talet. Fjärde mannen från höger är Axel Pettersson.

Maskinisten Axel Pettersson från Äskebo, flyttade senare till Mjelleryd.

Maskinisten Axel Pettersson från
Åskebo i Långaryds socken som har från år
1920 varit anställd som maskinist vid vår
varande barsträfabrik och har han under
denne tid plikttrogen och omsorgsfullt utfört
sina åligganden. Då herr Pettersson dessutom
är nykter och ordentlig är det ett näje att
rekommendera honom till det bästa.

Trothagsvärd, Lunderyd den 17/1 1927

Öfverhållande Torvströmsbruk

Hatthard Nilsson
föreståndare.

År 1964 upphörde verksamheten på mossen och förblev så tills ny ägare startade upp verksamheten med helt ny teknik.

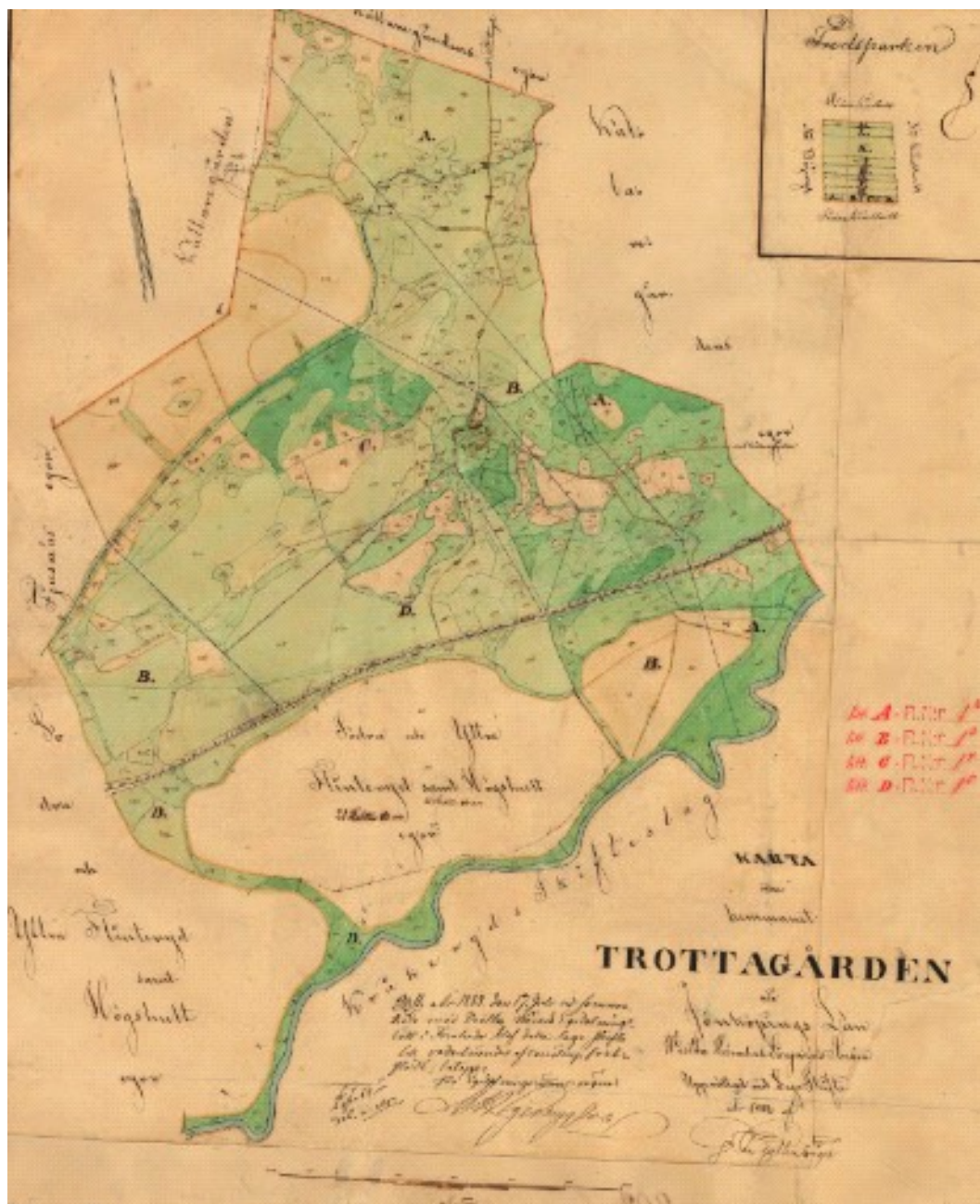
Denne nye ägare blev Råsjö Torv AB som 2007 tog över verksamheten. Företaget ingår nu i **Neova AB** som i sin tur ingår i den finska Vapo-gruppen som är världens största torvproducent och ledande inom bioenergi i Östersjöregionen. Gruppen ägs till 51 % av finska staten och till 49 % av ett konsortium av finska kommunala bolag. Vapo har 2014 en omsättning på motsvarande 6,3 miljarder kronor och verksamhet i sju länder. Idag bryts i Trottagård torv på cirka 250 hektar, med en teknik som skiljer sig mycket från den som Torbjörn har beskrivit. Maskiner ersätter allt det hårda kroppsarbete som tidigare gällde. Man producerar idag två huvudprodukter, **energitorv och växttorv**.

Energitorv produceras med hjälp av en traktorburen anordning som efter fräsningen komprimerar torven till runda "korvar" som läggs i rader. Torven ligger på tork 3-6 dygn och vänds 1-3 gånger beroende på väderlek. Efter att torven rensats från s.k. finandelar och lagts i strängar lastas dessa i vagnar för transport till stackar för förvaring tills leverans skall ske. Stycketorv används i större värmeverk som komplement till annat biobränsle.

Växttorv används till jordprodukter eller som strö i djurstallar. Kunderna finns i Sverige och utomlands, främst Holland. Upptagning sker genom fräsning med hjälp av antingen harv, kniv eller roterande fräs. Efter torkning 3-6 dygn och vändning 1-3 gånger, beroende på väderlek transporteras torven till stackar för förvaring tills leverans skall ske. Största delen av frästorven levereras idag till Holland via Halmstads hamn.

(Trots löften och påminnelser har inte Neova visat något intresse att medverka)

2009 tog nuvarande ägaren Neova AB över fastigheten som idag används som kontor samt bostad för dagens anställda.

31

K Ä L L A R E G Å R D

Kiellaregård finns omtalad **1356**. Inga personuppgifter finns från denna tid. Kanske bodde våra förfäder här redan då. Vad man vet är att den som hade egen mark och därmed fast bostadsort var aktsam om detta förhållande och lät i regel jordlotten gå i arv till kommande generationer och släkten. Gårdsnamnet kan tyda på att den förste ägaren hette Kiell. Kiellaregård var enbart en gård och ingen by.

Långt tidigare har det bevisligen funnits folk i denna bygd. Några tiotal år efter 1800-talets mitt hittade den dåvarande ägaren Bengt Gudmundsson tillsammans med sonen Johannes Bengtsson vid odlingsarbete en avbruten kniv av flinta samt en skrapa av samma material. Läns museet i Jönköping analyserade fynden och fann att de tillhörde epoken Yngre Stenåldern, alltså 4000-2000 år före Kristus. Fynden förvaras numera i Hembygdsgården Jansberg.

Sannolikt har en boplatz funnits på en åker strax öster om mangårdsbyggnaden och nära den nuvarande vägen. Bertil Johansson, som växte upp på gården, berättar om hur man i hans barn- och ungdomsår hittade mängder av små flintstensavslag när man med bara händerna rotade i myllan under arbete med rotfrukter. Det var till och med så att han och hans broder Olle brukade tävla om vem som kunde finna flest flintstensavslag.

Efter skövlingen år **1569** togs gården i bruk av **Erich i Kiellaregård**, som kan vara Gudmunds far. Han kan även ha tillhört den familj som dessförinnan har brukat gården.

Gården omfattade ett halvt mantal (hemman) och ansågs ha bärgning för endast en familj plus underhållet till rotesoldaten.

Erich var omkring år 1600 ledamot i häradets lagnämnd.

Var de gamla husen i Källaregård var belägna framgår av bilagda skiss.

Hur byggnaderna såg ut har dokumenterats av en gårdssnickare Axel Lamér från Rya i Långaryds socken. Han var född omkring 1880 och var intresserad av allt gammalt och antikt. Han höll till i Källaregård under ett par års tid och intervjuade då äldre personer som för honom kunde berätta om tider som varit. Bland annat har han kunnat beskriva husen. Omkring 1765 byggdes en lågstuga när Jöns Larsson och Malin Jonasdatter flyttade till Källaregård från Fjusnäs.

Stugan var belägen utmed rågången mellan de båda gårdarna i Källaregård och mellan

den nuvarande vägen och den gamla vägen. Stugan var en så kallad ”*skrubbebänk*”. En annan stuga byggdes 1785 och var med framkamrar, belägen i backen och kröken utmed den gamla vägen och kallades Malins stuga efter Malin Bengtsdotter, som hade undantagskontrakt i Källaregård innan hon 1857 flyttade till dottern Ingjerd i S. Hestra. Fähuset var beläget på andra sidan om den gamla vägen nära Malins stuga. Stenfoten låg i branten och huset sträcktes in emot rågången.

"Stugan upptogs till vänster av den stora spisen, där framom en väggfast bänk. Till höger fram i stugan voro de väggfasta sängarna, två till antalet efter varandra".

(Ordagrant avskrivet efter Axel Lamérs uppteckning). Det enda som finns kvar från denna gamla boplatz är den nuvarande brunnen intill Malins stuga.

Bostadshuset hos "Lindbloms" låg nära den nuvarande vägen och fähuset på andra sidan gamla vägen. Detta fähus tillsammans med en smedja flyttades till denna plats i samband med Laga Skiftet 1859 eftersom husen tidigare låg över den nya rågången.

Lyx var bannlyst i husen. Inga tapeter på väggarna, timret var bara något tillhyvlat. Vid juletid fick husen emellertid en helt annan prägel med väggbonader och annan grannlåt.

Vi vet att Johannes Bengtsson hjälpte till när hans far Bengt Gudmundsson på 1850-talet byggde på den plats där nu "Augusts" ligger. Huset var klart 1860, samma år som laga skifte gjordes mellan Bengt Gudmundsson och Anders Jönsson. När mangårdsbyggnaden hos "Lindbloms" byggdes vet vi inte men det bör vara vid ungefärligen samma tid.

Ägare

Ägarperiod

Gudmund	<i>(född 1560-talet, dog troligen 1618)</i> Älfsborgs andra lösen 1613 betydde att alla skattebönder fick betala en Riksdaler årligen under sex år. Drängar och pigor betalade hälften. Gudmund blev 1618 av Långarydsborna invald i häradets 12-manna lagnämnd. (Se nedan under Gunne) För att bli invald i lagnämnden krävdes att vara välkänd och ha ett gott rykte i bygden.	till ca 1615
Per Gudmundsson	<i>(född 1590-talet, dog 1655)</i> Gudmunds son. Satt i häradets 12-manna lagnämnd i nära 20 år från 1618 till mitten av 1630-talet. Efterträdde sin far. Hustru: Anna Barn: Anders Jöns, Karin.	1615-1630
Gunne Gudmundsson	<i>(född 1590-talet, dog efter 1665)</i> Broder till Per och gift med Märith. Barn: Anna, gift i Kråkås med frälsebonden Jöns Andersson. Jäppe Britta, död i Källaregård 1690.	1630-1654

Gunne deltog tillsammans med Knut och Jäppe, båda från Fjusnäs i mordet på Häradsskrivaren Anders Svensson vid tinget i Brödrahalla (Reftele) den 27.5.1616. Upprinnelsen till mordet var ett löfte om skattebefrielse. Fogden tog emellertid upp skatt i vanlig ordning och behöll pengarna själv.

Till det extrating som kungjordes i Häradets kyrkor efter mordet, uppmanades alla manliga över 16 år att infinna sig vid Ölmesta tingslada på angiven tid. Gunne och hans båda grannar från Fjusnäs åtlydde inte detta utan tog i stället vägen över riksgränsen några få kilometer bort från Källaregård till vänner eller kanske släktingar. De blev då förklarade biltog (fredlösa). Kanske anade de eller visste vad som väntade. De som infann sig vid tinget och kanske på något sätt hade deltagit i dådet blev avrättade på tingsplatsen. Detta var på samma plats som skrivaren blev nedgrävd efter dådet. Allmogens mening var att detta var en lämplig plats. Egentligen var det ju fogden de hade varit ute efter. Hans hastigt beordrade tjänsteresa till Stockholm räddade med all säkerhet hans liv. Det hade länge talats om en uppgörelse med fogden. Flera av de anklagade fördes till Jönköping för avrättning och stegling.

Nådeansökan inlämnades enligt avskrift av protokoll:

"Anno 1617. Den 20 Maij Hölls Laga Ting i Västbo Härad uppå Tingsplatsen uti Ölmestad, med meniga Almoge och Härads Nämnden."

Som punkt nr. 2 i förhandlingarna förekom följande:

"Knut i Fjusnäs, Jäppe ibidem och Gunne i Kiellaregård, bedia om Nåder, samt heela Herradt och Herradts Hustruer och tillbinda böter hvadh såsom H. Kong: Maij:ts täckas them uppå legga, och ther förmåå at utgiöra. Efther thet Gudh bettere voore komma i skadnun för Skrivsiaren och voore biltogh Giorde Inna Sweriges Grentzer."

Om de personligen var närvarande vid Tinget är obekant. Om så varit fallet hade de varit skyddade av den gamla lagen om Tingsfrid, eftersom alla tre var biltog (fredlös) och vistades utanför det egna landets gränser.

Gunne benådades tillsammans med Knut och Jäppe genom brev från Gustav II Adolf den 5.7.1617.

De benådade fick erlägga 200 daler vardera och dessa pengar gick till att bygga en kyrka i Jönköping. Bötesbeloppet var säkerligen mycket kännbart.

År 1618 blev Gunnes far (se ovan) invald i häradets 12-manna lagnämnd trots sin höga ålder. Han efterträddes troligen samma år av sin son, Gunnes broder Per. Detta kan kanske tolkas som en tacksamhetsåtgärd från sockenborna. De som varit mest aggressiva på mordplatsen lär ha kommit från Långaryd och Södra Hestra socknar. Prästerna i dessa socknar förde allmogens talan men fanns inte med vid tinget då dådet skedde men blev senare avsatta.

Vad beträffar fogden Lars Andersson, som alltså tog upp skatt och själv behöll pengarna, måste vi konstatera att säkra uppgifter saknas om vad som hände honom.

Fogdens räkenskaper finns inte bevarade.

Kronan lät nämligen efterträdaren upprätta retroaktiva räkenskaper, där det spåras ett ökat hänsynstagande till de drabbade bygderna och som en direkt följd av den våldsamma urladdningen på tingsplatsen i Brödrahalla i maj 1616.

Böndernas uppfattning om fogdens brottslighet delades av domstolen i Jönköping, som dömde honom till döden. Ett hårt straff var ofrånkomligt i den aktuella situationen. Den dödsdömde fogden skulle enligt kungens befallning föras ner till häradet och den aktuella platsen och där stå sitt straff.

Någon avrättning kom inte till stånd och ännu nära tre år efter dödsdomen var han i livet, *"Lars Andersson, fardom fogde i Västbo härad"*.

Varför avrättningen ej verkställdes är obekant. Dödsstraffets omvandling till böter är i och för sig en vanlig företeelse i det dåtida Sverige.

Upploppet i Västbo Härad gjorde ett starkt intryck på samtid och eftervärld. Johannes Baazius den äldre, vid denna tid rektor i Jönköping och senare biskop i Växjö, ägnade ett helt kapitel åt händelsen i sin berömda kyrkohistoria. Allt är skrivet på latin och ännu ej översatt till svenska.

En lagläsare i Västbo ger på 1620-talet uttryck för en uppfattning, som delvis reflekterar det blodiga dramat på tingsbacken. *"Uti detta härad finns ett grovt och hämndgirigt folk"*.

Per Gudmundsson **1654-1655**

Per Gudmundssons sterbhus **1655-1657**

Anders Persson *(Dog 1680)* **1657-1680**

Son till Per Gudmundsson.

Gift 1. Elin Jacobsdotter, död 1677.

Barn: Anders, Per, Karin

Gift 2. Ingjerd Bengtsdotter, 1650-1724.

Barn: Ingjerd

Av protokoll från Ölmesta Ting, Västbo Härad 25 sept. 1665 framgår att hela släkten stämt Anders Persson till tinget:

"Kronans Länsmann Bengt Jönsson i Helghults begäran om Tingsskiötning på att Källaregården i Långaryds socken, som honom beviljades, efter den var Lagbunden och Lagständig och i sig straffördes honom boende i Kiällaregård av Nämndemannen Knut i Bälshult och Anders i Nyböle, fullmäktige av Ghunne i Kiällaregården och döttrar Anna och Brita samt hans son Jäppe och Jöns Andersson i Kråkås (gift med Anna).

Sedan föreslog Länsmannen Brodde i Biörnaryd fullmäktig på Jöns Persson och hans syster Karin i Helghult att Tingsskiöta deras arvslotter Uthi en

fiärding af Helghults gård i Långaryd socken till sin broder Anders Persson i Källaregården och hans hustru Elin Jacobsdotter så att han Anders Persson är ägande bådhe med arvfs och köp till enfiärding af gamla Helghults gård"

Hur och när detta mål avgjordes har inte kunnat klarläggas. Protokollet har varit av stor betydelse för att tillsammans med skatteuppbördslängden för Älfsborgs andra lösen 1613.kunna utröna släktförhållandena.

Anders Perssons barn.

1680-1687

När Anders Persson dog 1680, var alla hans barn omyndiga.

Barnens förmyndare var hustrun Ingjerd Bengtsdotters broder, Länsmannen Jöns Bengtsson. Ingjerd ville gifta sig med Fouriren Olof Mårtensson enligt ett protokoll från ordinarie vinterting i Ölmesta, Västbo den 28 januari 1683, där barnens rätt bevakades:

"Länsmannen Jöns Bengtsson föredrog Rätten det han, innan något äktenskap kunde bliva tillåtet emellan hans syster som tillförne varit gift och Fouriren Olof i Kiällaregård, giver inget löfte att vi ock svara för barnens fäderne arv skola bliva avvisat i var oppå och emedan det icke än skött är, och Fouriren utlåter sig att vara den med väl åtnöjd, om eljest någon vore som detsamma emottaga vill.

"Rätten alltså resolverade att förmyndarskap och ansvaret därför, skall ifölja de av honom Länsmannen ankommer och så laga arv av barnen varde deras myndiga äro, sker att behörigt nöja."

Olof Mårtensson. (1641-1710)

1687-1707

Gift med Anders Perssons änka Ingjerd Bengtsdotter.

Olof Mårtensson titulerades Föreståndare.

Han hade varit militär uppbördsman (Fourir) och ombesörjt fodret till arméns hästar för Trottagården, Kiällaregård, Gässlingsboda och Brohult i Långaryds socken.

Ingjerd Andersdotter

1707-1712

Dotter till Anders Persson.

Jonas Andersson. (1689-1765)

1712-1765

Sonson till Anders Persson.

Gift 1. med Elisabet (1684-1754) från Skärkeryd (nu Jansberg)

Barn: Malin, 1714, Anders 1715, Malin 1719, Nils 1723, Magnus 1724, Magnus 1725, Ingjerd 1727.

Gift 2.med Karin (1730-1782) från Landeryd M.gård.

Barn: Anders 1757, Lars 1759, Nils 1764.

Jonas föräldrar, Anders Andersson och hans hustru hade undantag i gården. Flyttade efter några år.

Efter Jonas död födde änkan Karin den uä sonen Carl 1774. Fader var drängen Jon Svensson i Risagården, Hestra socken.

Änkan Karin hade undantag i gården till sin död 1782. Vart barnen sedan tog vägen är okänt. Den minste, Carl, var ju bara 8 år.

Jöns Larsson. (1713-1803) **1765-1780**

Jöns kom från Östra Bälshult och var dräng i Källaregård. Gifte sig med Malin (1719-1780), dotter i gården. 1740. Kom tillbaka 1765 och övertog släktgården efter Jonas Anderssons död. Jöns var vid sin död ålderman i socknen.

Barn:

Anna (1743-1812)	Gift med Jöns Jonsson, N. Nissaryd
Bengt (1745-1804)	Gift med Lisa Persdtr, S. Landeryd.
Lars (1747-	Gift med Elin Arvidsdtr, Äskebo
Anders (1754-1801)	Gift med Anna Persdtr.
Elias (1757-1776)	

Efter julen 1776 när några av de många helgdagarna passerat, företog samtliga bröder en resa till Göteborg. Efter vad man senare anar var färdstättet med häst och fordonet det som väderleken bestämde. Nyårsafton är Elias, yngste brodern död. Orsaken ej angiven. I dödslängden är endast följande noterat:

"Bröderna framförde liket till hemmet i Källaregården".

Elias begrovs i Långaryd den 12 jan. 1777. I samband med ägarskiftet 1765 stavas Källaregård så som det nu stavas.

Bengt Jönsson. (1745-1804) **1780-1785**

Äldste son till Jöns och Malin.
Gift med Lisa Persdotter (1748-1819) född i S. Landeryd.
Dopnamnet var Elisabeth. Hennes föräldrar Per Jönsson och Elisabeth Andersdtr var bönder på S. Landeryds säteri.
Flyttade i mitten av 1750-talet till St. Kinnared. Elisabeth var dotter-dotter till Långaryds släktens stamfader Länsmannen Anders Jönsson i Höljeryd.

Bengt Jönssons broder Anders gifte sig med Lisas syster Anna.

Barn:

Malin (1785-1880)

Lisa (1788--1858). Gift 1807 med Peter Larsson,
Sa Åkershult.

Anna (1790-1872). Gift 1815 med Johannes Samuelsson,
Möcklehult.

1785 gjordes en "Sämjedelning" mellan Bengt och hans broder Anders Jönsson.

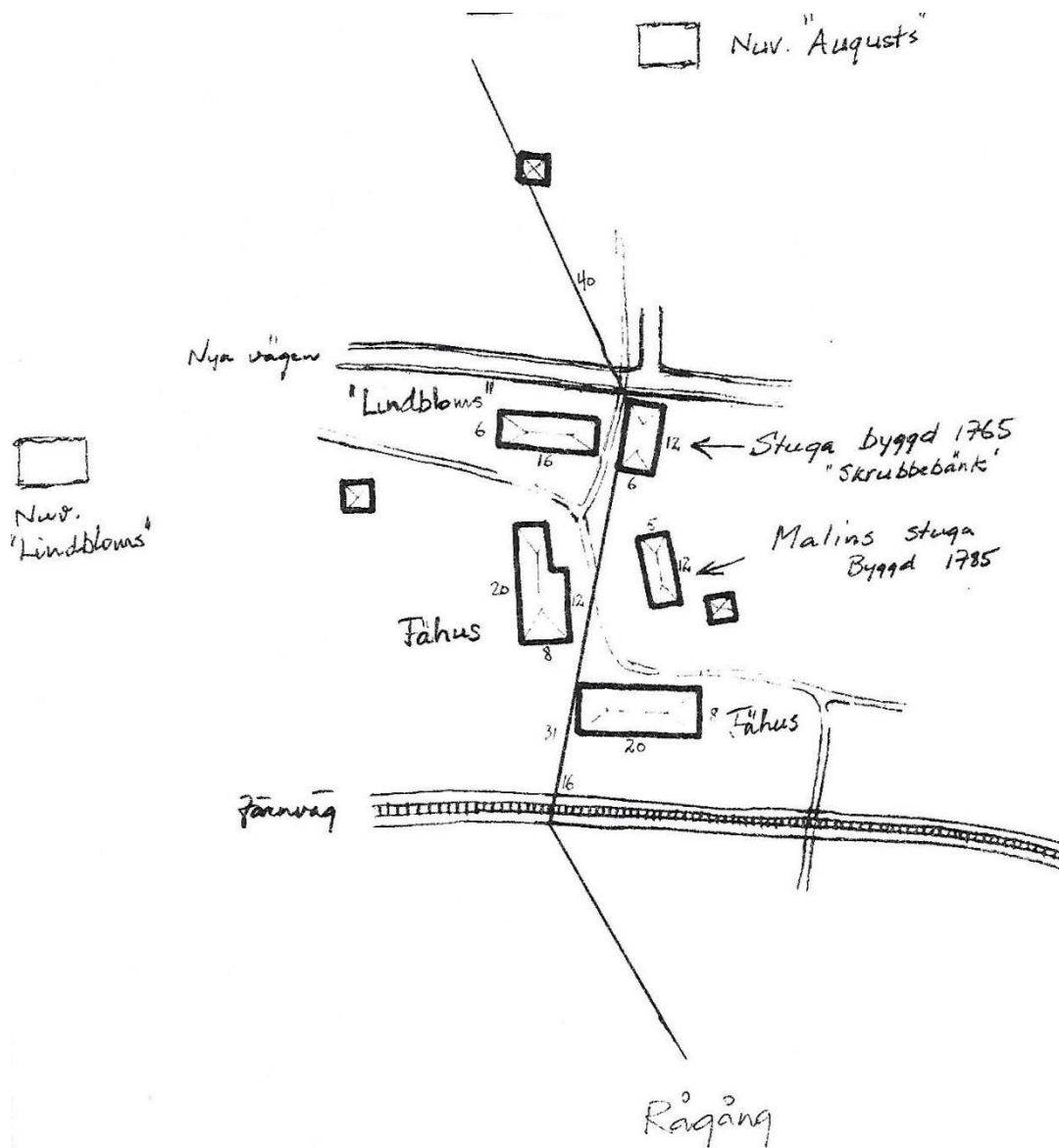
Vi fick två gårdar:

Bengts gård blev "**Augusts**"

Anders gård blev "**Lindbloms**"

Båda gårdarna var 1/4 mantal stora.

Husens placering efter sämjedelningen 1785 och fram till 1860-talet då gårdarna fick sin nuvarande placering. Efter karta från 1859.

KÄLLAREGÅRD - A

”Augusts”

Bengt Jönsson (1745-1804) **1785-1804**
Se ovan.

Malin Bengtsdotter (1785-1880) **1804-1840**
Gift med Gudmund Bengtsson (1774-1823). Från Tolsbo

Nio barn.

Malin hade efter Gudmunds död undantagskontrakt i Källaregård men flyttade 1857 till dottern Ingjerd, gift med Andreas Andersson, Oxås, Södra Hestra. Stannade där till sin död.

(Se tidigare beskrivning över Malins stuga)

Malin och Gudmund fick aldrig lagfart på gården, troligen hindrade av Petter Larsson som var gift med Malins syster Lisa. Petter försökte köpa den tredje systemens (Anna) del i gården. 1840 fick Bengt Gudmundsson lagfart på gården.

Bengt Gudmundsson(1815-1879)**1840-1875**

Gift med Christina Lars-Gabrielsdtr (1820-1879). Från N. Eskeryd. Bengt var klarinettspelare och var mycket intresserad av jakt och fiske enligt vad Lina Andersdotter berättat.

Barn: Johannes (1842-1931)

Anna-Lisa (1844-1939)

Karolina (1848-1933)

Båda döttrarna gifte sig i Nissaryd.

Bengt Gudmundssons skjutattiraljer finns bevarade, kruthorn, krutpåse+mått, hagelpåse, gjuttång för varghagel, gjutskopa.

Den verkliga rariteten var i alla fall vargsaxen, arvegods från N. Eskeryd. I samband med detta kan berättas att Långaryds sista varg togs i en sax i sydvästra delen av socknen, Eskeryd ligger i denna del så det kan mycket väl vara att det var i vår gamla sax som vargen fastnade för drygt 160 år sedan. Saxen lånades bort i mitten av 1960-talet och kom aldrig åter.

Fiskattiraljer som Bengt använde fanns kvar i Källaregård långt fram på 1900-talet. Bl.a. eldkorgar som hängdes upp i ekan och som med sitt sken i nattens mörker lockade fiskarna till båten där de höggs med ljustret. Detta ljuster fanns kvar i Källaregård till sent 1970-tal.

1859 gjordes *laga skifte* mellan Anders Jönssons och Bengt Gudmundssons gårdar. Fastställdes av Ölmeås Ting 27.2.1860.

Johannes Bengtsson (1842-1931)**1875-1917**

Gift med Lina Christina Andersdtr (1857-1946). Från Nissaryd Gallagård. Johannes var bygdespelman på fiol.

Barn: August (1876-1968)

Severina (1878-1926)

Bernhard (1880-1960) Gift med Ida Börjesdtr, S. Hestra

Ida (1882-1964). Gift med Anders Mattsson, S. Hestra

Amanda (1884-1916). Gift med Johan Hedenberg, Kinnared

Anna (1887-1890)

Anna (1891-1904)

Alfred (1894-1920)

Syskonen

August 1876-1968 Alfred 1894-1920 Bernhard 1880-1960

Severina 1878-1926 Amanda 1884-1916 Ida 1882-1964

1905 förvärvade Bernhard 11/240 mantal, avsöndrat från Trottagård och beläget mellan järnvägen och Österån för 1100 kronor.

Lina 80 år och svärsonen Malcolm 70 år samma dag.
(4:e nov 1937)
Lina är mor till "Syskonen"

Lina i Källaregård var ett i bygdens allt i allo, antingen det var fråga om födsel eller död. Hon var den gamla tidens jordemor. När någon gick hädan var det Lina som kallades för att tvätta och svepa den som lämnat det jordiska.

Linbaskan var också hennes gebit. Hon kunde sköta fyren så att röken blev godkänd. Den sista som bröt lin iaskan var Lantz i Helghult och hans Goda. Året var 1928. Bastan finns fortfarande kvar.

Bröllopi i Källaregård när
Anders & Jda Mattsson gifte sig

Bröllop i Källaregård när Anders och Ida Mattsson gifte sig. 25/6 1910

1	Syster Lundström	Smålandsstenar
2	Ruth Thorell	Skeppshult
3	Paulina Lundström	Smålandsstenar
4	Matilda Mattsson	Hule
5	Ernst Andersson	Källaregård
6	Judit Mattsson	Tunnerbohult
7	Alfred Johansson	Källaregård
8	Agnes Andersson	"
9	Lina Johansson	Tunnerbohult
10	Mina Hjertstrand	Sjöaslätt
11	Malin Johansson	Stenshult ?
12	Sigrid Andersson	Källaregård
13	Ester Erlandsson	Trottagård
14	Ellen Nordén	"
15	Manda Johansson	Stenshult
16	Hilda Johansson	Landeryd
17		
18	Nelly Tullgren	Trottagård
19		
20	Josefina Erlandsson	Trottagård
21	Manfred Nordén	"
22		
23	Emma Nordén	"
24	Elise Johansson	Stenshult ?
25	Ermst Erlandsson	Trottagård
26	August Andersson	Nissaryd
27	Hilma Eriksson	Sjöaslätt
28	Ida Mattsson	Tunnerbohult
29		
30	Karl Johansson	Tunnerbohult
31	Kristin Andersson	Nissaryd
32		
33	Johan Eriksson	Sjöaslätt
34		
35		
36	Severina Andersson	Nissaryd
37	Bernhard Johansson	Källaregård
38	Alfred Johansson	Stenshult
39	Anders Mattsson	Flinteryd
40	Hartvig Nordén	Trottagård

41 August Johansson	Prippebo
42 Olof Johansson	"
43	
44 Ida Mattsson	Flinteryd
45 Ernst Jönsson	Nissaryd
46 Ester Eriksdtr.	Prippebo
47 Lina Andersdtr.	Källaregård
48 Mari Jönsson	Nissaryd
49 Hjalmar Benediktsson	Hule
50	
51 Severina Andersson	Källaregård
52 Gustav Erlandsson	Trottagård
53 Johannes Bengtsson	Källaregård
54 Anders Jönsson	Nissaryd
55 Goda Lantz. Niemi 63	Helghult
56 Johanna i Sjögård	
57 Malkolm Andersson	Källaregård
58 Johannes	Stenshult
59 Klaes Lantz	Helghult
60 Hulda Andersson	Landeryd
61 Karl Mattsson	Tunnerbohult
62	
63 Niemi Lantz	Helghult

*Ärkså närvarande Lundström Smålandsskolan
August Johansson Kåkeröd*

Alfred Johansson (1894-1920) **1917-1920**
Yngste son till Johannes. Ogift.

J. August Johansson (1876-1968) **1920-1934**
Äldste son till Johannes.
Gift 1: Ester M.S. Eriksdtr. (1878-1919) 5 barn.
Från Öнна, Södra Hestra.
Gift.2: Ester L. Johansdtr (1891-1965) Inga barn.
Från Flintegården, Södra Hestra.
Var stenhuggare och brobyggare, även kyrkbyggare (Sandvik).
Under tiden som rallare, från Knäred i söder till Voxnan i norr, tog han sig namnet Källgren, påminnande om gårdsnamnet där hemma. Självt byggde han sig en fastighet i Landeryd (Björkelund), som stod klar 1905. En jordbruksfastighet innehades i Prippebo, Södra Hestra 1909-1921, brukades 1910-1920.

När August 1920 tog över släktgården var han minst den 12:e generationen på gården. Obegränsat med arbete fanns att överta. Ladugårdsbygge 1922-23. Elektriciteten kom till bygden 1922. Elmotor köptes direkt och satte fart på det gamla stifttröskverket. Året efter stod ett mindre cirkelsåg klart. En takspånshyvel blev också uppbyggd. Det första som revs ned var den överbyggda hästvandringen, som fanns på den gamla ladugårdens baksida och där skulle den nya byggas upp.
Jakt och fiske älskade han, viktigast var ändå nog bina. Som mest hade han 27 samhällen. Under 1920-talet genomfördes ett stort skogsdikningsprojekt. Drygt 4000 meter dike grävdes för hand med spade och spett och dynamit. Man vände avflödet från skogen vid byggnaderna från att via åkrar mynna i Österån till att mynna i den s.k. "qvarnabäcken". De gamla trummorna under den gamla vägen och järnvägen finns fortfarande kvar.

Söner: Erik	född i Källaregård	1904-1983	Canada 1924, USA 1925
Torsten	" Landeryd	1905-1984.	Övertog släktgården
Gösta	" "	1907-1919	
Olof	" "	1910-1986	Till Anderstorp 1949
Bertil	" Prippebo	1912-2008	Till Nässjö 1954

Torsten Johansson (1905-1984) **1934-1982**
Gift med Elsa Eriksson (1908-2004)
Inga barn.

Paus i skördarbetet, Torsten Johansson och Gustav Lindblom.

Elsa Johansson

Gården såldes till Göran Samuelsson, Kalvia, Södra Hestra, som vid övertagandet lät gården byta namn till Trottagård.

Fastigheten har sedan 1993 hyrts av Vivan och Helmer Karlsson

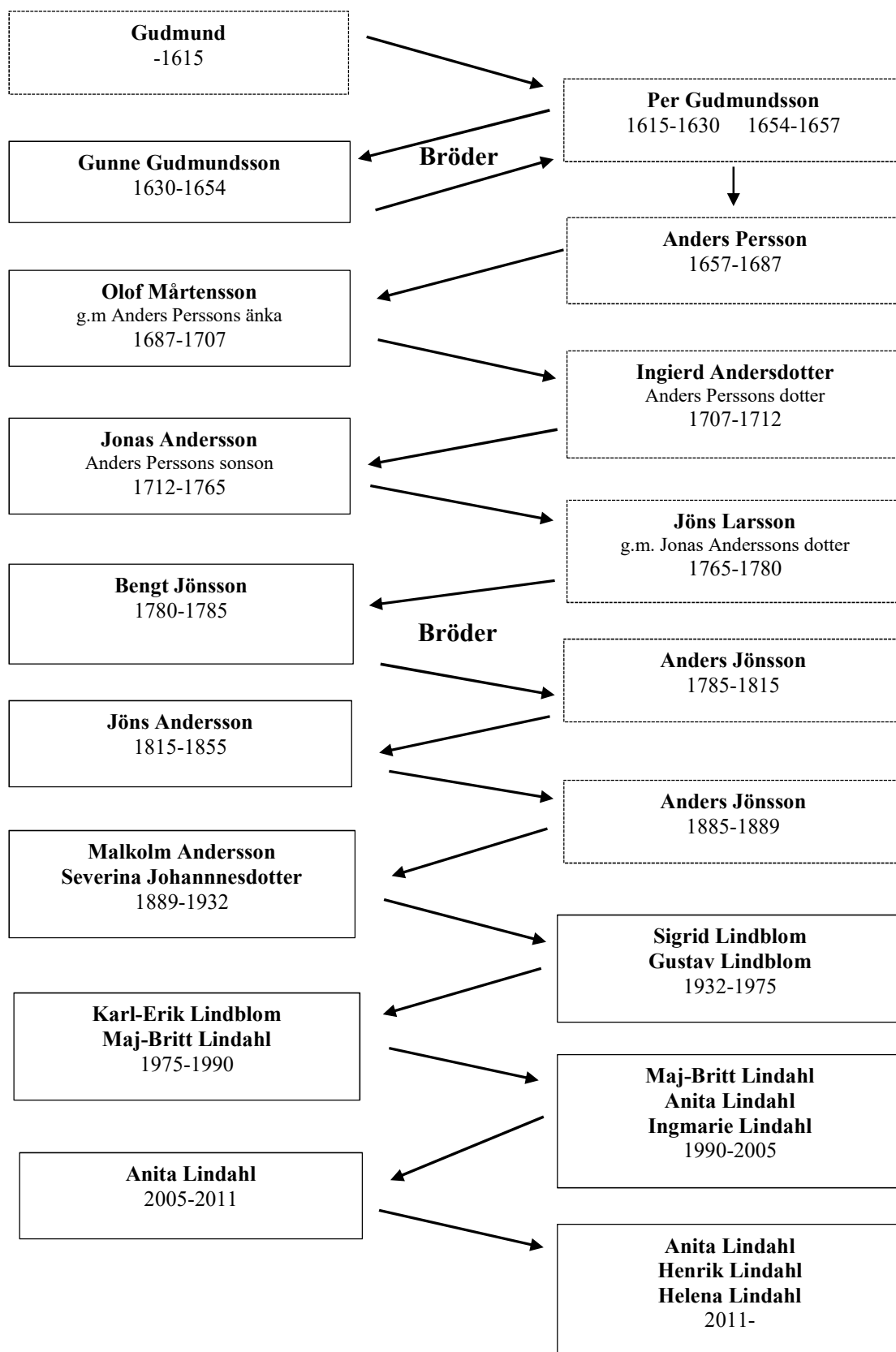
KÄLLAREGÅRD – B

”Lindbloms”

Ägare till Källaregård

Gården ägdes 1569 av **Erich i Kiellaregård**. Släktskap till **Gudmund** är troligt men inte bekräftat.

Anders Jönsson (1754-1801) **1785 -1815**
Gift med Anna Persdotter (1759-1824)
Född på St. Kinnared dit föräldrarna flyttade i mitten
av 1750-talet från S. Landeryd.

Två barn:
Lisa (1786-1873). Gift med Bengt Erlandsson, Trottagård.
Jöns Andersson (1789-1843).
Anna var syster med Lisa, gift med Anders bror Bengt
Efter 1801 stod sterbhuset som ägare till 1815.

Jöns Andersson (1789-1843) **1815-1843**
Gift med Pernilla Knutsdotter (1797-1854) från Kråkeryd.
Tre barn:
Anna (1824- Gift sig med Sven Johan Svensson, Kråkeryd.
Anders (1826-1910)
Elias (1830- Till Australien på 1850-talet

Jöns Anderssons sterbhus **1843-1855**

Bestod av Pernilla och de tre barnen. I samband med arvsskiftet efter Pernilla beslutades att arvet skulle delas lika mellan de tre barnen. Dottern Anna fick alltså mer av arvet än vad lagen föreskrev. Som dotter var inte Anna myndig utan företrädde vid bouppteckningen av Gabriel Eriksson, Kråkeryd och Bengt Gudmundsson, Källaregård.

Anders Jönsson (1826-1910) **1855-1889**
Maja-Lena Petersdotter (1831-1889) Från Boda Bergsgård. **1855-1889**

1855 köpte Anders Jönsson av sin broder Elias och sin sväger Sven Johan Svensson/syster Anna vardera 1/12 mantal = 1/6 mantal för totalt 1222 Riksdaler. Tillsammans med det egna arvet av 1/12 mantal behöll gården därmed storleken 1/4 mantal kronoskatte gård. Taxeringsvärdet 1855 var 360 Riksdaler. 1856 sålde Anders halva gården till sin hustru för 666 Riksdaler.

Sju barn.
Johanna (1857-1894)
Lars (1858-1924) Hesterhult, Drängsered.
Peter Johan (1860-1861)
Carl Johan (1861-1910) Till USA 1883. Dog i Portland.
Peter Malcolm (1866-1867)
Bror Malcolm (1867-1956)
Johannes (1870- till USA 1888. Bodde i Cloquet.

1859 gjordes *laga skifte* mellan Anders Jönssons (Lindbloms) och Bengt Gudmundssons (Augusts) gårdar.
Fastställdes av Ölmestads Ting 27.2.1860.

Bror Malkolm Andersson
Anders Jönsson

1889-1897
1889-1897

1889 köpte Bror Malkolm halva gården av sin mor för 2000 kronor.

Bror Malkolm Andersson (1867-1956)
Severina Johannesdotter (1878-1926)

1897-1932

1897 sålde Anders Jönsson sin halva i gården till svärdottern Severina för 2000 kronor. Lösöret såldes för 684 kronor

Fyra barn:

Sigrid (1899-1899)

Sigrid (1900-1991)

Agnes (1903-1912)

Ernst (1907-1978)

Källaregård (omkr. 1910)

Malcolm 1867 - 1956 **Severina** 1878 - 1926

Agnes 1903 - 1912 **Sigrid** 1900 - 1991

Ernst 1907 - 1978

Gustav Lindblom
Sigrid Lindblom

(1893-1977)
(1900-1991)

1932-1975

Köpte gården för 12.000 kronor. Köpte 1938 1/10 + 5/48 mantal Trottagård för 13.000 kronor. Sålde 1942 5/48 mantal (ovan) till Torvströfabriken för 5000 kronor. Gården består därefter av 168/480 mantal. Enligt taxering 1945 är arealen 84,80 har.

Barn:

Karl-Erik *(1929-2011)*

Maj-Britt *(1932-*

Familjen Lindblom omkring 1955, Maj-Britt, Sigrid, Karl-Erik och Gustav.

1952 fick vägen mellan Helghult och Sjögärde ny sträckning och gick inte längre över gårdsplanen i Källaregård, 1954 byggdes ny ladugård och 1956 totalrenoverades mangårdsbyggnaden. Mellan 1937 och 1967 sköttes dagligen mjölkkörningen för Fjusnäs, Åkershult, Kråkeryd, Stenshult m.fl. till Hyltebruks mejeri. De första åren med häst, därefter lastbil, under kriget med gengasdrift.

Bakre raden: Gustav och hans broder Hjalmar, (gelbgjutare från Varberg.)
Malkolm Andersson, systrarna Lillie, Inez och Asta (systerdöttrar till Gustav) samt
brodern Ernst och Sigrid. Karl-Erik med sitt första dragspel och Maj-Britt med sin
första dockvagn. Bild från 1935.

Karl-Erik Lindblom	(1929-2011)	1975-1990
Maj-Britt Lindahl	(1932-	

Gården överlämnas som gåva mot övertagande av inteckningslån och med
nyttjanderätt till bostad. 1986 brann ladugården helt ned efter ett pyromandåd.
Den återuppbyggdes i samma skick som den fick 1954.

Maj-Britt Lindahl	(1932-	1990-2005
Anita Lindahl	(1959-	
Ingmari Lindahl	(1963-	

Karl-Erik säljer 1990 sin halva del i gården till Maj-Britts barn för att på så sätt bevara
gården i släktens ägo. Taxeringsvärde 1998 är 1.549 tkr.

Anita Lindahl	2005-2011
----------------------	------------------

Anita Lindahl	(1959-	2011-
Henrik Lindahl	(1986-	
Helena Lindahl	(1988-	

Henrik och Helena är den 15:e generationen inom familjen.
Troligen fanns familjen som ägare innan den första generationen registrerades.

Källaregård – som Maj-Britt minns den

Gården har varit i släktens ägo sedan 1500-talet, kanske tidigare. Vi har också tagit fram en detaljerad redogörelse över ägare med familjer och kända händelser över åren. När Henrik och Helena gick in som delägare 2011, är de den 15:e generationen av kända ägare.

Det var från början en enda gård som låg 200 meter närmare Landeryd. I samband med en s.k. sämjedelning av gården mellan bröderna Bengt och Anders Jönsson 1785, bildades de två gårdar som nu finns i Källaregård, även om den ena av den nye ägaren döpts om till Trottagård.

År 1859 gjordes ett s.k. laga skifte och i samband med detta eller strax därefter byggdes gårdarna upp på sina nuvarande platser. Huset i Källaregård byggdes troligen på 1860-talet och har senare byggts ut med den del som är närmast järnvägen.

Mangårdsbyggnaden före renoveringen.

Mina föräldrar tog över gården 1932. Då arbetade Gustav på bruket i Hylte vilket han fortsatte med i över 10 år. Han arbetade skift och cyklade i ur och skur varje arbetsdag till jobbet. När han kom hem väntade arbetet att sköta gården.

Efter att 1938 ha köpt till granngården Trottagård har Källaregård en total areal av 84 har.

.Hur såg då en vanlig dag ut på en gård av denna storlek.

Dagen började med att man tog hand om djuren, kanske vid 6-tiden på morgonen. Det gällde att göra rent, som hette att mocka ut, fodra med hö och kanske kraftfoder och att mjölka korna för hand. Det fanns 8-10 kor, kalvar, grisar, höns och två hästar.

Mjölken som skulle till mejeriet tömdes upp i särskilda mjölkspänner och ställdes på lastbilen. Denna lastbil kördes av morbror Ernst fram till dess att Karl-Erik fick körkort 1947. Då tog han över.

Mjölkkörningen började redan på 1930-talet genom att Ernst körde till Hyltebruk med häst och vagn innan den första lastbilen köptes.

Det var alla gårdarna mellan Landeryd och Hyltebruk som ställde sina mjölkspänner på särskilda mjölkbord som hade ungefär samma höjd som lastbilsflaket. Varje gång som bilen stannade vid en gård så var det alltså för chauffören att stiga ur, hoppa upp på flaket, lasta spännerna och hoppa in i bilen igen och köra till nästa gård. Det fanns ett 60-tal gårdar att besöka.

Vid mejeriet lastade man av spännerna och ställde dem på ett transportband. Efter att ha tömts var det att lasta på spännerna igen, köra samma väg tillbaka och lasta av vid mjölkborden igen. Med bilen kördes också den mjölk som såldes i Landeryd i den mjölkaffär som fanns i anslutning till Konsum. Det fanns alltså ingen förpackad mjölk på den tiden utan varje hushåll fick ta sin spann och köpa sin mjölk i affären.

Under kriget fanns ingen bensin. Då drevs bilarna med gengas som man fick genom att elda ved i en särskild apparat som monterats på bilen. Det betydde en hel del arbete innan man kunde starta motorn. Var det då kallt på morgonen var det ännu besvärligare. Omkring 1940 var det särskilt kalla vintrar med temperaturer ned mot -40 grader. Det betydde då också att oljan i motorn blev så trögflytande att man var tvungen att först värma motorn och det gjorde man genom att elda under den. Det var ju ingen brandrisk eftersom det inte fanns någon bensin utan endast frusen smörjolja.

Veden till gengasaggregatet höggs i små bitar och detta gjorde morfar Malcolm för hand med en vanlig yxa.

För att trafik över huvud taget skulle vara möjlig på vägarna vintertid måste ofta snöröjning göras. För mjölkkörningens skull måste denna röjning göras tidigt på morgonen.

Snöröjningen gjordes så att upp till fyra hästar drog en plog som var tillverkad av plankor. På plogen stod kanske fyra man för att styra och ge lite tyngd åt plogen. Ibland fanns även tunga järnstycken för att tynga ned plogen med. I samhällen kunde det kallas ihop karlar med skyfflar som för hand røjde upp gatorna.

Hemma i Källaregård var det dags för frukosten när djuren hade fått sitt. Vid 9-tiden var det dags för kaffe och middag åt man vid 12-tiden. Efter kanske en stunds middagsvila arbetade men vidare tills det var dags för 4-kaffet. På kvällen var det kvällsmat och kanske kaffe innan läggdags. Kom någon på besök under dagen var det självklart att man skulle bjuda på kaffe. Det kunde alltså bli många avbrott i det hårda arbetet ute på åkrar eller i skogen.

På kvällen var det dags att på samma sätt som på morgonen ta hand om djuren. När någon ko hade kalvat måste man mjölka henne även vid middagstid.

Under skörd och slåtter var det bråda dagar och då kom oftast mor Sigrid eller min kusin Asta med kaffe i en korg till den åker där man var för tillfället. De hjälpte naturligtvis till med arbetet men fick gå hem och göra i ordning kaffekorgen för att inte arbetet skulle behöva avbrytas.

Det var mycket arbete med att laga mat och ta hand om disken efteråt. Det fanns ju inga diskmaskiner på den tiden och heller inget rinnande vatten. Det var man tvungen att bära in i spänner från gårdspumpen. När man behövde varmvatten fick man värma det i en kastrull på spisen.

Som en förberedelse för julen slaktades en gris i november månad. Slakten och styckningen gjordes av en kringresande slaktare. Allt på grisen togs tillvara.. Det fanns ju inte någon frysbox på den tiden. I stället konserverades maten genom att den stekta eller kokta maten lades i glasburkar som kokades i en konserveringsapparat så att luften i glasburken delvis försvann och hindrades att komma tillbaka med hjälp av en gummitätning vid locket. På så sätt behöll maten sin färskhet och var klar för att äta. Glasburkarna förvarades sedan på ett svalt ställe, oftast i jordkällaren

Julfirandet var mycket traditionsbundet och inleddes med att besöka juls skyltningen i Landeryd. Där fanns det på den tiden många affärer som vi visar i beskrivningen om Landeryd. Affärerna skyltade bakom mörklagda fönster och visade ingenting förrän vid mörkrets inbrott på skyltsöndagen. Ibland fanns någon tomte inne i affären och han visade nya varor för besökarna. Ibland var det någon som spelade dragspel och det var ju populärt.

Det var alltid mycket folk eftersom det var något speciellt med att skylta. Det gjorde man inte i vardagslag.

Mamma sjöng i Landeryds kyrkokör från det att kören bildades på 1930-talet. Det var tradition att gå till kyrkan på 1:a advent och lyssna till julsånger och julpsalmer. Kören sjöng ofta på högmässan på söndagarna.

Pappa Gustav brukade gå till klädhandlaren Fransson och julhandla för han brukade bjuda på en sup. Han brukade då köpa någonting till mamma. Själv brukade jag köpa julklappar och bad affären skriva upp detta så jag inte behövde betala själv. Det fick mor eller far klara av sedan.

Dagarna före julafton var det bråttom i köket. Då skulle allt vara klart vad gällde mat och städning. Det sista som mor gjorde på kvällen var att fernissa korkmattan i köket. En gång glömde hon att ta bort de nybakade ringarna som hon förvarade i ugnen. Dom kunde naturligtvis inte ätas utan fick slängas.

På juldagens morgon gick vi alltid på julottan i Långaryds kyrka. Ottan började kl 5 på morgonen och vi åkte hemifrån vid 4-tiden. När vi kom hem vid 7-tiden var det dags att mjölka och göra i ordning i ladugården. I huset var det dags för mat och att tända i spis och kakelugnarna.

Under årens lopp skedde ju många och stora förändringar vad gäller hjälpmedel. Inte minst när elektriciteten kom till användning. När man innan dess t.ex. tröskade, drogs tröskverket av ett spel ute på gården, draget av hästar. Det gick runt, runt. Jag har själv kört ett sådant spel.

Under 1940-talet köptes ett nytt el-drivet tröskverk och i takt med att ekonomin tillät köptes andra el-drivna maskiner.

Pappa och Vivi med föl.

Innan traktorer kom var det enbart hästar som drog alla lass. Hästarna var viktiga djur och det uppstod ett speciellt förhållande mellan kusk och häst. När Vivi av åldersskäl måste skickas till slakteriet, kunde inte pappa vara hemma när bilen kom. Han var så fäst vid henne, dom hade ju arbetat ihop under många år.

Källaregård var känt för sin gästfrihet. Luffare som kom gående ville alltid pappa bjuda på kaffe. Han tyckte så synd om dem. De hade ju inget arbete utan tvingades ut på landsvägarna för att tigga mat och husrum för natten.

Höbärgning med Ia, Anita, Karl-Erik och Vanja 1965.

Det var ofta kalas med vänner och bekanta som gäster. Det var rejäla kalas med mycket mat och en och annan sup till maten. Ofta ställde man till med dans i köket som idag är TV-rummet. Då kastades mattorna ut och ofta spelade far fiol. Sedan kom ju Karl-Erik med sitt dragspel. Det fanns också en kusin från Varberg som gärna spelade dragspel.

Kalas med folk från USA och Varberg.

Begravningar var förr i tiden stora arrangemang. Man träffades ofta i sorgehuset tidigt på morgonen. Det finns i Källaregård inbjudningskort till begravning där samlingen skedde i sorgehuset tidigt på morgonen. Det tidigaste vi hittat var kl. 5.

Vid begravning i Källaregård togs möblerna i stora rummet ut och ersattes med långbord, troligen tillfälligt monterade. I taket hängde svart-vita girlanger och på borden var det vita dukar.

Ofta stod kistan med den döde(a) utanför ingången, om vädret tillät.

Man åt frukost, drack kaffe och när det var dags att åka till kyrkan bjöds man på en sup som kallades färdsup.

Utmed vägen hade grannar och vänner ofta lagt ett kors av granris på vägen utanför huset, som sedan likvagnen skulle köra över.

Efter begravningen samlades man åter i sorgehuset för middag som pågick till sena kväll.

Säkert var det en del starka varor som serverades.

Det var alltså dyrt att ordna en begravning förr i tiden. För många gäster var det ett tillfälle att äta sig riktigt mätt. Det förekom också att gäster kom kvällen före begravningen med s.k. förning. Detta för att hjälpa sorgehuset. På vissa inbjudningar kunde det stå att förning undanbedes.

Förr i tiden hade man tid att umgås, kanske mer än nuförtiden. Det fanns ju ingen TV eller andra underhållningsprogram som tog tid och engagemang. Man gick till varandra utan att vara bjudna, bara för att prata en stund och kanske få reda på de senaste nyheterna från när och fjärran. Oftast bjöd man då en kopp kaffe eller något annat enkelt. Det var inte så krävande vad gäller bjudningar som det är i våra dagar.

På söndagarna tog vi oss ofta tid för utflykter. Innan vi omkring 1947 fick den första personbilen, kunde vi ta lastbilen, på sommaren sätta upp björkar på flaket och sedan sitta där. Ofta åkte vi till Tyresmo, pappas gamla hem.

År 1954 byggdes ny ladugård och 1956 totalrenoverades mangårdsbyggnaden då källaren grävdes ut och centralvärme sattes in liksom vatten och avlopp

En pyroman förstörde ladugården 1986.

Branden inträffade en fredagskväll i juli månad. Mamma Sigrid var ensam hemma när hon upptäckte branden. Hon ringde till grannen Gulli Magnusson, som då upptäckte att det brann också i deras ladugård. I Helghult brann en tredje ladugård, antänd på samma sätt och antagligen av samma person.

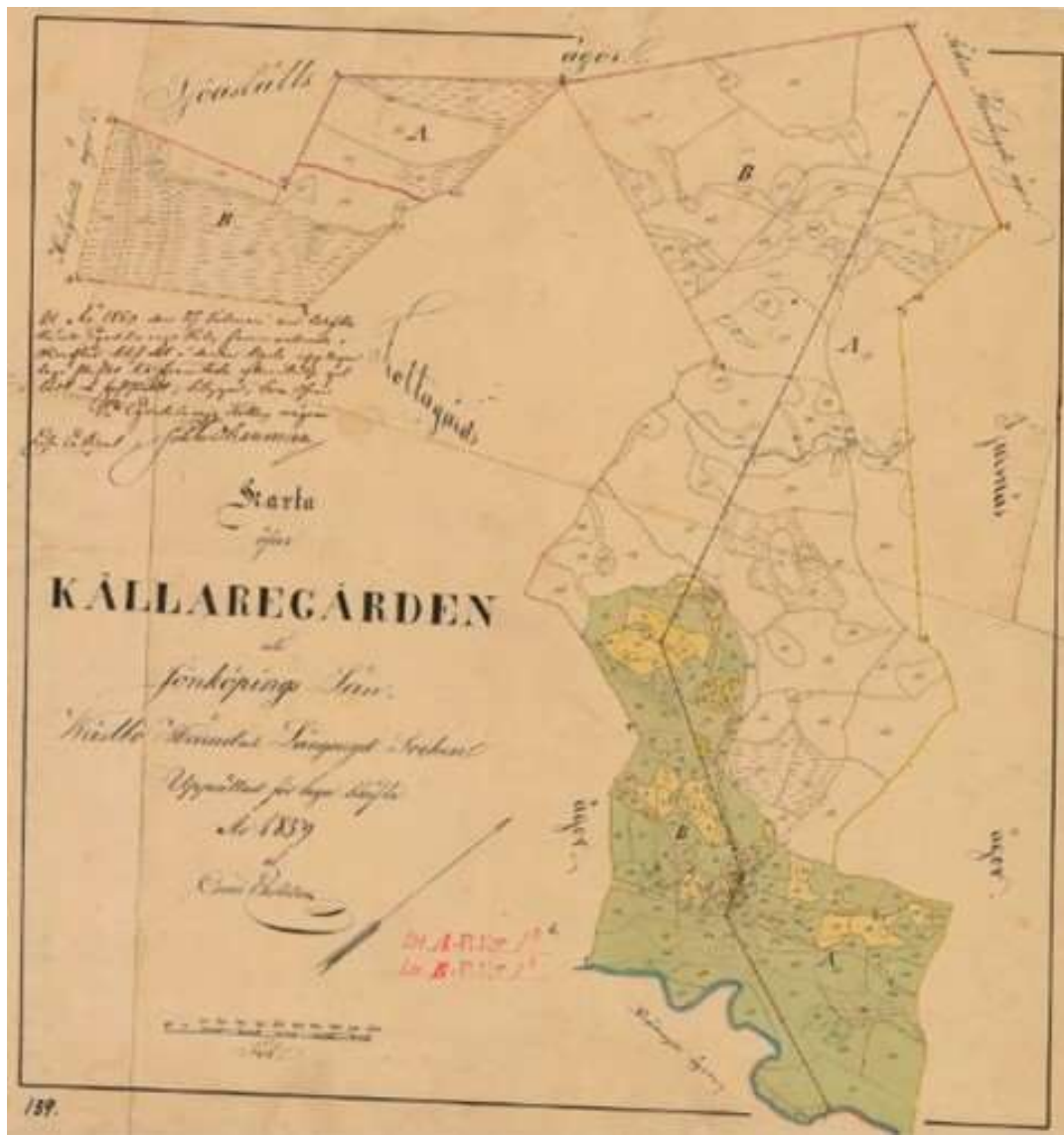
Det var en chockerande upplevelse för mor och det är möjligt att detta påverkade henne en lång tid framöver. Vi fick telefon efter att vi hade lagt oss på kvällen och begav oss naturligtvis omgående till Källaregård. Karl-Erik var i Edsbyn. Släckningsarbetet pågick hela natten

Ladugården byggdes upp på samma sätt som den såg ut före branden. Det var Gisle-Bygg från Gislaved som gjorde arbetet.

Försäkringsbolaget var Skandia och dom skötte det hela på ett fantastiskt bra sätt. Inga problem eller diskussioner.

Efter branden har ladugården inte använts och 2009 byggde Henrik sig en lägenhet på det som förr kallades hörännet. Det blev en mycket trevlig lägenhet, lämplig som en första bostad för en ung familj. Idag har lägenheten byggts ut till ca 150 m².

När Helena och Lennie sommaren 2010 flyttade till eget hus i Tranemo bestämde vi oss för att renovera upp mangårdsbyggnaden, sälja huset i Gislaved och flytta till Källaregård.

Laga skifte 1859

Ytterligare information om kartan finns på
www.lantmateriet.se/historiska_kartor

F J U S N Ä S

Fjusräs bestod fram till 1915 av två gårdar och blev därefter genom avstyckning fem gårdar.

Det har varit möjligt att hitta ägarna och familjerna tillbaka till 1795. Längre tillbaka kan man inte i kyrkoböckerna se till vilken gård personer har tillhört.

Två personer från Fjusräs har blivit omnämnda i samband med mordet på häradsskrivaren Anders Svensson vid tinget i Brödhalla (Reftele) 1616.

Upprinnelsen till mordet var ett löfte om skattebefrielse. Fogden tog emellertid upp skatt i vanlig ordning och behöll pengarna själv. Fogden kom inte till tinget utan skrivaren fick ta emot folkets ilska.

Till ett extrating efter mordet uppmanades alla manliga över 18 år att infinna sig.

Knut och Jäppe från Fjusräs tillsammans med Gunne från Källaregård åtlydde inte denna uppmaning utan flydde till andra sidan gränsen några kilometer bort och blev förklarade biltog (fredlösa).

De som infann sig vid tinget och kanske på något sätt hade medverkat i mordet på skrivaren blev avrättade på den plats där skrivaren hade begravts. Flera av de anklagade fördes till Jönköping för avrättning och stegling.

Knut, Jäppe och Gunne ansökte om nåd hos Tinget 1617. De benådades genom brev från Gustav II Adolf den 5.7. 1617 och fick erlægga 200 daler vardera i böter. En kännbar summa!

Vid järnvägen i Fjusräs började man på 1890-talet att lasta järnvägsvagnar med sågat virke från en nybyggd ångsåg i Jansberg. Transporten från Jansberg gick på en s. k. hästbana där körbanan var beklädd med plank och trallorna med virke drogs av hästar. Det var stora mängder virke som transporterades på detta sätt till Fjusräs för vidare transport till kunderna runt om i landet.

Fjusnäs 1:8

Före avstyckning av Fjusnäs 1:9 var arealen 5/24 mantal eller 45 har. Arealen är idag 5/36 mantal eller 28 har

Nuvarande bostadshus byggdes 1955. Tidigare huset byggdes 1856.

Ladugården byggdes 1937 och brann ner vid ett pyromandåd 1986 då också ladugårdar i Helghult och Källaregård brann samma natt. Efter branden byggdes en maskinhall.

De gamla byggnaderna på 1:8

Ägare

1795 – 1838

Sven Nilsson	1760 – 1838
Kjerstin Jönsson	1767 – 1834
Barn Anders	1795 –
Petter	1797 –
Johannes	1800 –

1838 – 1869

Petter Svensson	1797 – 1869
Ingjerd Persdtr	1799 –
Barn Sanna Kristina	1835 – 1905

1869 – 1885

Sven Anders Månsson	1833 – 1885	fr. Unnaryd
Sanna Kristina Petersdtr	1835 – 1905	
Barn Anders Malcolm	1878 –	
Maria Sofia	1873 –	Till Amerika 1888

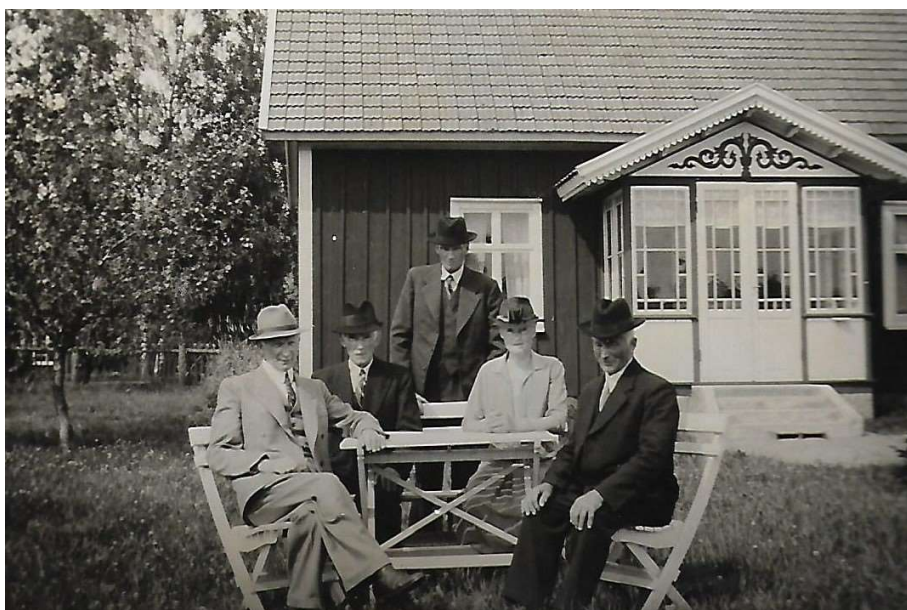
1885 – 1912

Johan Fredrik Nors	1833 –	f.d. korpral
Sara Svensdtr	1819 – 1892	
Barn Mildred Charlotta	1859 –	
Clara Mathilda	1866 –	
Fredrik Amandus	1862 –	

Fredrik Amandus var soldat nr: 81 och tog soldatnamnet Lundell. Gifte sig 1886 med Anna Sara Nilsdtr f.1858. Fick barnen Frida Amalia Kristina f.1887 och Nils Fingal f.1889. Familjen var inneboende på gården och flyttade 1890 till Elmeliden.

Nors' familj flyttade 1912 till Barslida i Gryteryd.
Från Barslida till Fjusnäs flyttade samma år

Magnus Johansson	1845 – 1920	
Emma Beata Petersdtr	1842 – 1930	
Barn Johan Anders	1875 –	Utflyttad till Våthult
Paulina Josefina	1877 –	Utflyttad till Unnaryd
Karl Malkolm	1879 –	
Maria Kristina	1883 –	
Ester Matilda	1884 –	Flyttade till Halmstad
Vilhelm Sigfrid	1890 –	

Syskonen Magnusson

1912 – 1947

Karl Malkolm Magnusson	1879 – 1955	
Nelly Linnea Eliasdtr	1896 – 1988	Kom från torpet Tranemo
Barn Erik Harald	1918 – 2009	
Gunnar Manfred	1919 – 2008	
Emma Margareta	1923 –	

Syskonen Magnusson och familjen Karl Magnusson

1947 - 2006

Gunnar Magnusson

Gulli Pettersson

Barn Ann-Mari

Lars-Gunnar

1919 – 2008

1925 –

1949 –

1956 –

fr. S. Åkershult

Gulli och Gunnar, till v. Axel och Stina Pettersson, till h. Nelly och Karl Magnusson.

Ann-Marie och Lars-Gunnar

Nelly Magnusson

Byarnas syjunta

2006 –

Tobias Somero
Linnea Somero
Barn Devina
Johannes

1982 –
1985 –
2014 –
2016 –

Äger även Fjusräs 1:9 och driver på sin fritid båda gårdarna med köttproduktion och arrenderar flera åkrar hos grannarna.

Fjusnäs 1:9

Fastigheten bildades 1915 genom avstyckning från Fjusnäs 1:8 och har arealen 5/72 mantal eller 17 har.

Bostadshuset och ladugården uppfördes 1916.

Ägare

1915 – 1920

Karl Malkolm Magnusson
Nelly Magnusson

1879 –1955
1896 –1988

1920 – 1936

Maria Magnusson
Vilhelm Magnusson

1883 –1949
1890 –1972

Syskon till Karl Malkolm.

1936 – 1949

Maria Magnusson

1883 –1949

1949 – 1999

Erik Magnusson
Rut Lönnberg
Barn **Kerstin**
Karl-Erik

1918 –2009
1916 –2008
1948 –
1952 –

fr. Tånga

Rut och Erik med barnen Kart-Erik och Kerstin.

1999 - 2009

Kerstin Olsson

1948 –

2009 –

Nuvarande ägare även till Fjusnäs 1:8

Tobias Somero

1982 –

Linnea Somero

1985 –

Barn Denina

2014 –

Johannes

2016 –

Fjusnäs 1:10

Före avstyckning till Fjusnäs 1:11 och 1:12 var arealen 5/12 mantal eller 79 har.

Arealen idag är 5/48 mantal eller 24 har.

Bostadshuset byggdes 1910 och ladugården 1945.

Ägare

1795 – 1845

Peter Ambjörnsson
Ingjerd Larsdtr
Barn Anna-Lisa
Christina
Ingrid
Pernilla
Maja
Elin

1773 – 1859

1774 – 1845

1795 –

1796 –

1801 –

1804 –

1809 –

1813 –

fr. Kråkås

fr. Femsjö

till Femsjö 1805

”- 1815

”- 1817

”- 1822

”- 1826

1845 – 1865

Anders Johannessson	1812 – 1863	fr. Nissaryd
Elin Petersdtr	1813 –	
Barn Anna Lisa	1839 –	till Kråkeryd
Johanna Maria	1843 –	
Ida Christina	1850 –	

1865 – 1876

Peter Andersson	1831 –	fr. Boarp
Ingeborg Larsdtr	1816 –	fr. Forsheda

1876 – 1893

Per Magnus Persson	1853 –	fr. Unnaryd
Brita Stina Andersdtr	1850 –	”-
Barn Augusta Charlotta uä	1874 –	till USA 1893
Pehr Axel	1877 –	
Carl August	1879 –	
Lars Fritiof	1882 –	

Per Magnus lämnade familjen och flyttade till USA 1893, kanske tillsammans med Augusta Charlotta.

Brita Stina och de tre sönerna flyttade 1897 till en backstuga i Helghult.

1893 – 1915

Anders Johan Andersson	1846 –	fr. Unnaryd
Albertina Nilsdtr	1851 – 1926	fr. Unnaryd
Barn Karl Axel	1877 –	
Sven Linus	1879 –	till USA
Anders	1882 –	till USA
Anna Levina	1884 –	
Noak Sidon	1887 – 1934	Stenhuggare
Ida Kristina	1889 –	till Borås
Johan Alfred	1891 –	

1915 – 1946

Martin Oredsson Brandin
Anna Levina Andersdtr

Barn Astrid

Sidon

Erik

Oscar

Greta gift Bogren

Rune

1876 – 1964

1884 – 1971

1907 – 1993

1909 –

1912 – 1992

1916 –

1920 –

1923 –

till Borås

till USA

Martin Brandin föddes i Kyrkhult i Blekinge. Var en period stamanställd i försvaret. Kom till Fjusunäs. Arbetade som stenhuggare. Vid en olycka i arbetet förlorade han sitt ena öga.

Oscar arbetade som elektriker med egen firma i Landeryd. En av de anställda var svågern Tage Bogren. Sidon emigrerade till USA när han var 16 år.

Maj och Rune, Oskar och Marianne, Astrid, Greta och Tage, Erik foto: 1987

Anna och Martin Brandin med dotterdotter Eva Bogen

1946 – 1992

Erik Brandin

1912 – 1992

1992 –

Ingemar Erlandsson

David Erlandsson

Jörgen Erlandsson

Sonny Erlandsson

Anders Erlandsson

Erik Erlandsson

1922 – 2007

1926 – 2014

1954 –

1956 –

1958 –

1965 –

Bröderna Erlandsson vid Kungabesöket 2013

Jörgen och Anita, Erik, Sonny, Anders och Kerstin flankerar kungaparet.

Fjusnäs 1:11

Fastigheten bildades 1915 genom avstyckning från Fjusnäs 1:10 och har en areal av 15/96 mantal eller 24 har. Tidigare bostadshus låg närmare Fjusnäs 1:10. Bostadshuset byggdes 1942 och ladugården 1951.

Ägare

1916 – 1934

Noak Sidon Andersson
Karolina Matilda Lindgren

1887 – 1934
1892 – 1983

fr. Trollhättan

Noak Sidon var son till Anders Johan och Albertina på Fjusnäs 1:10. Karolina flyttade 1934 till Borås och kom tillbaka till Landeryd och gifte sig med Claes Falck, som hade en affär i Landeryd. Hon ändrade namnet till Karin.

1934 – 1942

Martin Brandin
Anna Levina Brandin

1876 – 1964
1884 – 1971

1942 – 1975

Tage Bogren
Greta Bogren
Barn Eva Anna-Greta

1912 – 2006
1920 – 2010
1944 –

Tage och Greta Bogren. Greta var dotter till Martin och Anna Brandin.

1975 – 2006

Eva Anna-Greta Carlsson

Tage och Greta med dottern Eva och maken Rolf med familj.

2006 – 2012

Bjarne Thorsen från Danmark

2012 –

Jonas Vagnemark

Fjusnäs 1:12

Fastigheten bildades 1915 genom avstyckning från Fjusnäs 1:10 och har en areal av 15/96 mantal eller 24 har.

Bostadshuset byggdes 1931 och ladugården 1932. Huset har inte varit bebott sedan 1970-talet.

Ägare

1915 – 1934

Karl Axel Andersson	1877 –	
Ester Matilda Magnusson	1884 –	fr. Gryteryd

Karl Axel var son till Anders Johan och Albertina på Fjusnäs 1:10.
Ester Matilda kom från Fjusnäs 1:8

1934 – 1975

Lamek Söderberg	1899 – 1972	
Elsa Astrid Almina Rundqvist	1897 – 1979	fr. Långaryd
Barn Astrid Mildred	1935 –	
Ingemar	1938 – 2011	

Lamek var född i USA och kom till N. Ekeryd 1932.

Astrid och Mildred i bakgrunden Lamek Söderberg.

Mildred och Ingemar Söderberg

1975 -

Mildred Ekman

1935 -

